

GELETTERDHEID in de kleuterschool

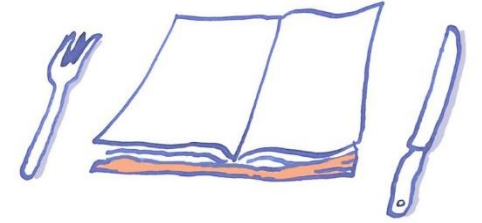
Marlies Algoet – ODISEE – 19 maart 2021 - IMI

Door deze workshop

- ✓ krijg je een zicht op **wat een sterke lezer is** / sterk leesonderwijs inhoudt
- ✓ herken je de **plaats & het belang van werken rond OG** in goed leesonderwijs
- ✓ krijg je inzicht in het **brede gamma** van OG en welke voorwaarden en activiteiten zeker in de klas aanwezig moeten zijn en vanaf wanneer

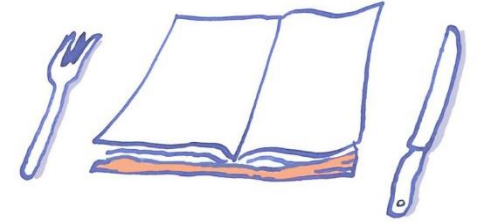
- ✓ krijg je **inzicht in de leerlijn 'voorbereidende technische leesvaardigheden' (VTL)**
- ✓ **weet je waarom** VTL belangrijk is en welke vaardigheden er echt toe doen.
- ✓ heb je **inspiratie** om rond VTL te werken in de klas

Op het menu vandaag...

1. *TOP-lessen IMI!*
2. *Een sterke lezer is ... Sterk leesonderwijs is ...*
3. *Plaats en belang van OG in sterk leesonderwijs*
4. *Het gamma van OG*
5. *Inzoomen op voorbereidend technisch lezen (VTL):
onderdeel van ontluikende geletterdheid*

Op het menu vandaag...

- 1.** *TOP-lessen IMI!*
- 2.** *Een sterke lezer is ... Sterk leesonderwijs is ...*
- 3.** *Plaats en belang van OG in sterk leesonderwijs*
- 4.** *Het gamma van OG*
- 5.** *Inzoomen op voorbereidend technisch lezen (VTL):
onderdeel van ontluikende geletterdheid*

Peuters en eerste kleuterklas

Juf Inge:

We bekeken verschillende boeken en zagen dat er boeken waren met enkele prenten, en boeken met prenten en tekst. Een peuter kon die zwarte kriebels al als letters benoemen.

De vertelschort werd erbij gehaald. Als juf met de vertelschort vertelt, kan ze zelf iets verzinnen, kan ze kiezen wat ze zegt. Als juf uit een boek met letters vertelt, dan kiest ze eigenlijk niet: dan leest ze de letters en houdt ze zich aan de tekst!

Tweede kleuterklas

Juf Hilde vertelde een verhaal met een open einde. De kleuters verzonnen zelf twee eindjes: een positief en een wat minder positief. Nadien vertelde juf Hilde het echte einde en vergeleken ze de drie eindjes. Gelukkig was het echte einde ook positief!

De kleuters waren door deze activiteit bezig met tekst en letters.

Juf Marijke: we hebben een bib ingericht! De verteltafel is ook opgestart: schot in de roos! Veel kleuters tonen interesse in letters. Vb. Lucas en Linde: hé: mijn letter is ook die van jou. De dobbelsteen met letters wordt graag gebruikt.

Derde kleuterklas

Juf Veerle: dagdagelijks speel ik in op gouden momentjes rond klanken en letters. Zeker bij het ochtendritueel is dit iets wat speelt! Bv.: via een raadsel moeten de kleuters te weten komen wie het kindje van de dag is. Bv.: zijn of haar naam begint met een /b/. Of: zijn of haar naam begint NIET met een /b/ of een /v/, maar met een /s/. Maar ook bij andere act. komen letters en klanken aan bod. Onlangs vroeg een kind: is de y gelijk aan de ij? En dit was ook interessant: je schrijft Amy maar je hoort /e/my.

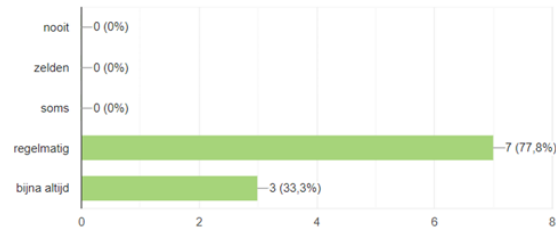
Juf Katrien: idem! Spontaan en dagdagelijks op inspelen. Ook nog werken rond woorden: bv. welk woord is het langst - zowel visueel als auditief. De kleuters leren ook echt begrippen zoals 'woord' en 'letter'.

Grappig: ei: is dat nu een letter of een woord? De beide hé! (Enfin: lettercluster – woord – klank)

Veerle & Katrien: Het auditieve vinden ze wel moeilijker dan het visuele.

De informatie uit het (voor)leesaanbod leidt tot zinvolle gesprekken en/of schrijfmomenten
bv. reclamefolders onderzoeken om zelf een folder te ontwerpen/schrijven, op basis van een
verhaal ervaringen/mening uitwisselen...

9 antwoorden

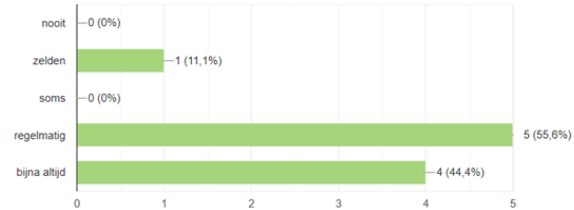

10/10

Ik kies voor functionele luister- en leesopdrachten met een relevant doel.

De kleuters krijgen een luister- of leesdoel dat op een natuurlijke manier voortvloeit uit de
tekst of het leesaanbod bv. een stappenplan met pictogrammen volgen en uitvoeren,
verhalen inzetten om gevoelens in de klas herkenbaar te maken en te bespreken, verhalen
gebruiken om thema's te introduceren en hun blik op de wereld te verruimen, ...

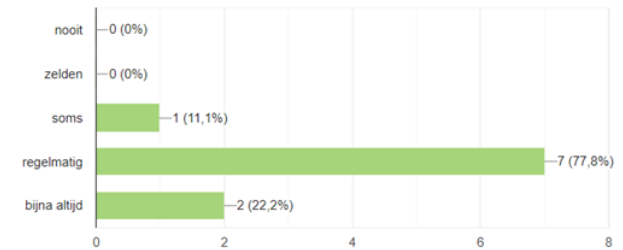
9 antwoorden

9/10

De kleuters herkennen zowel het leesdoel als het leesaanbod in hun leefwereld bv. koken met
behelp van een kookboek, een informatief boek gebruiken om kriebelbestjes te
onderzoeken, een stappenplan volgen om een bouwwerk te maken, ...

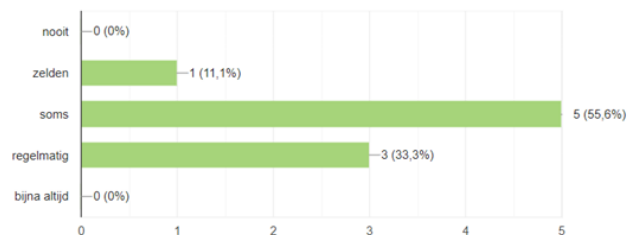
9 antwoorden

9/10

De Meester en de leerkracht gaan voor tijdens en na het (voor)lezen in interactie over het leesdoel en het leesproces bv. Waarom gaan we het boek lezen?, Wat willen we te weten komen?, hoe gaan we dit boek lezen?, waarop focussen we?, vanuit welk personage lezen we het boek?, Tijdens het lezen: Ik zie dat jullie lachen, waarom lachen jullie? Na het lezen: Weten we nu wat we wilden weten? Hadden we goede voorspellingen gemaakt? Waarom wel/niet?

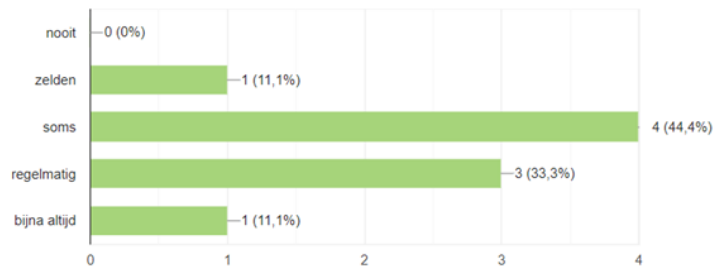
9 antwoorden

3/9

De kleuters krijg in inspraak bij de keuze van de tekst en of het leesdoel (autonomie).

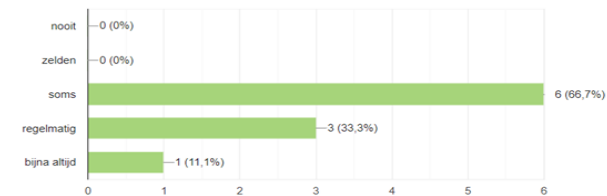
9 antwoorden

4/9

De kleuters die moeite hebben met het voorbereidend technisch lezen, luister-en /of leesbegrip krijgen extra instructie of instructie door strategieën te modelleren of te coachen bijvoorbeeld in pre-lesbinnen worden enkele kleuters in een klein groepje georiënteerd op klanken, letters, woorden of teksten om hun voorkennis te activeren. - Tijdens een remedieringsmoment worden klanken en letters extra ingeoerd. De leerkracht kan een tekst nog eens (voor)lezen met een klein groepje kleuters en lees-en luisterstrategieën modelleren.

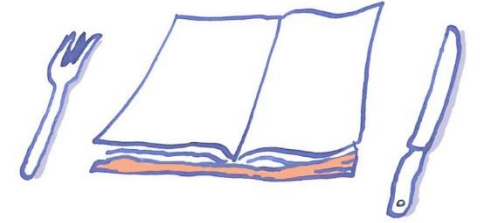
9 antwoorden

4/10

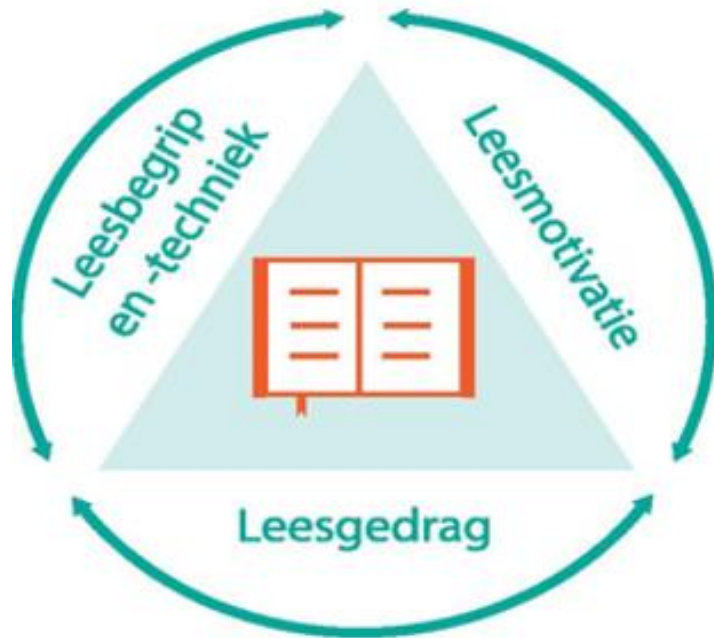

Op het menu vandaag...

1. *TOP-lessen IMI!*
2. *Een sterke lezer is ... Sterk leesonderwijs is ...*
3. *Plaats en belang van OG in sterk leesonderwijs*
4. *Het gamma van OG*
5. *Inzoomen op voorbereidend technisch lezen (VTL):
onderdeel van ontluikende geletterdheid*

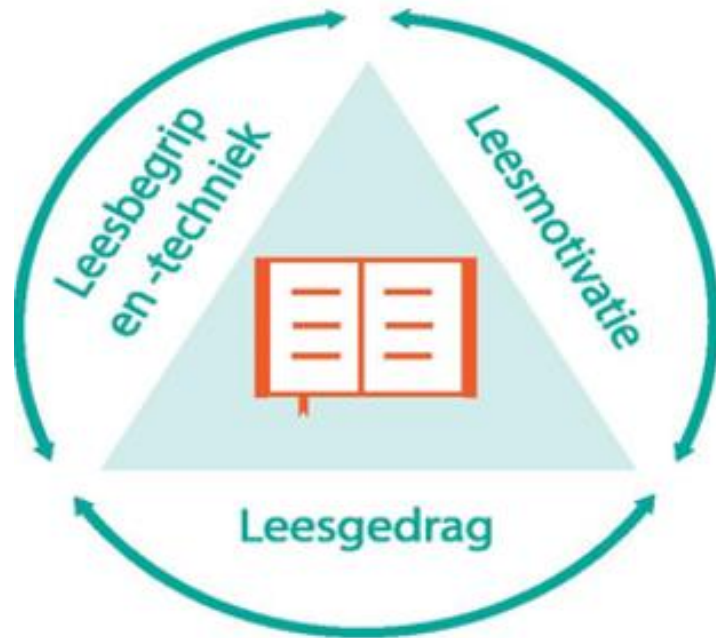
Een sterke lezer

vlot en vloeiend **technisch** lezen
goed **begrijpend** lezen
kwaliteitsvol & kwantiteitsvol **leesgedrag**
+ autonome **leesmotivatie**
sterke lezer

BEGINT ALLEMAAL IN PEUTERKLAS!

Een sterke lezer: van in de peuterklas

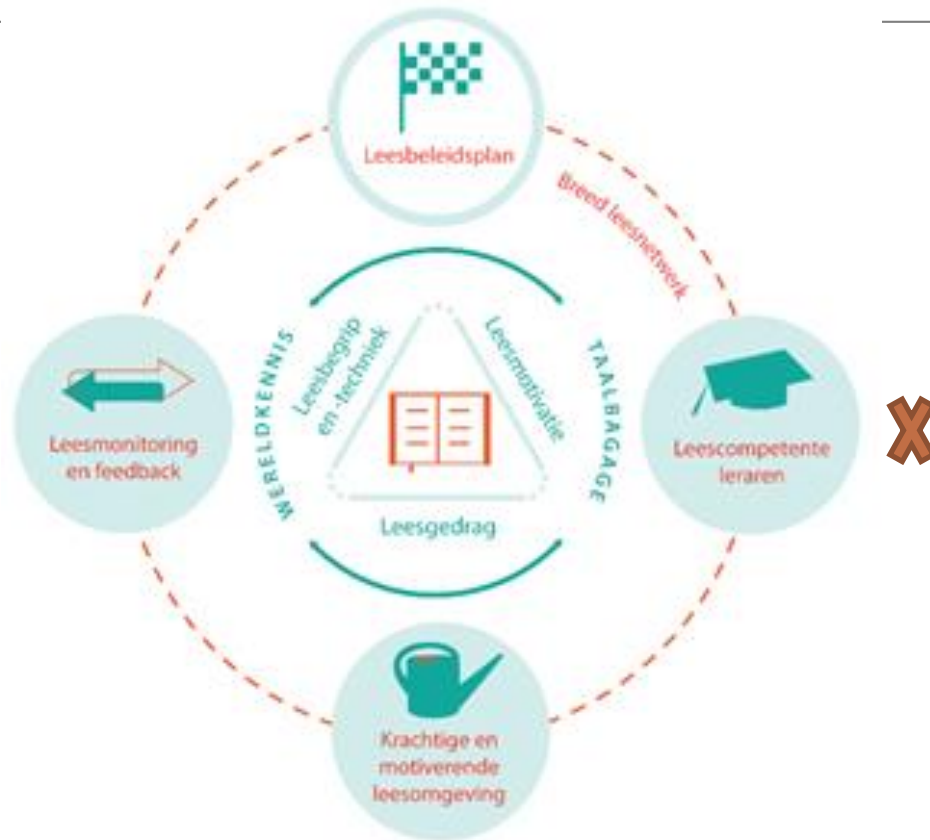

- ✘ voorbereidend technisch lezen
- goed begrijpend luisteren
- kwaliteitsvol & kwantiteitsvol leesgedrag
- + autonome leesmotivatie
- sterke lezer

<https://boekenhouder.be/>

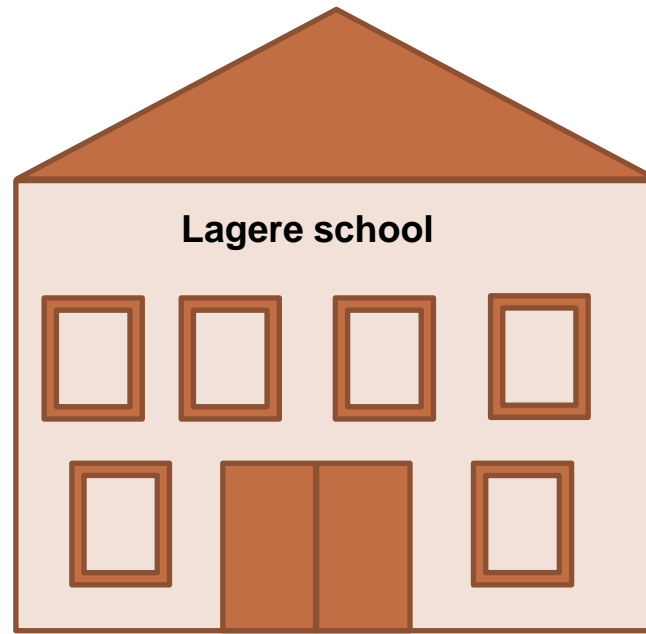
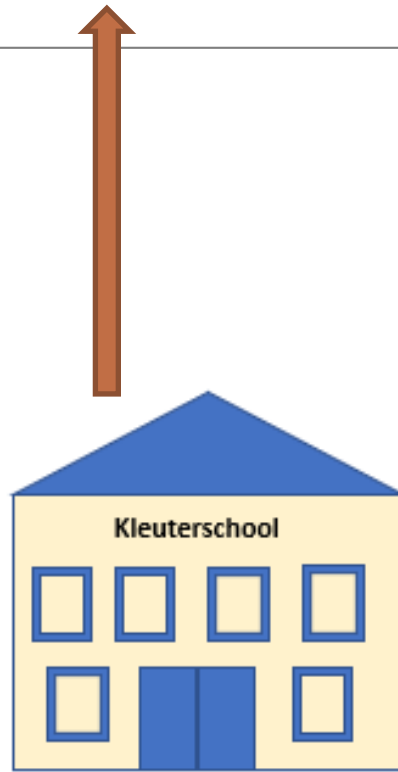
Sterk leesonderwijs

BEGINT dus ook allemaal IN PEUTERKLAS!

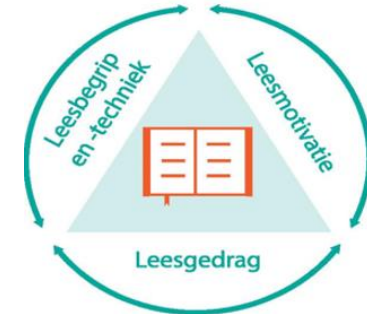
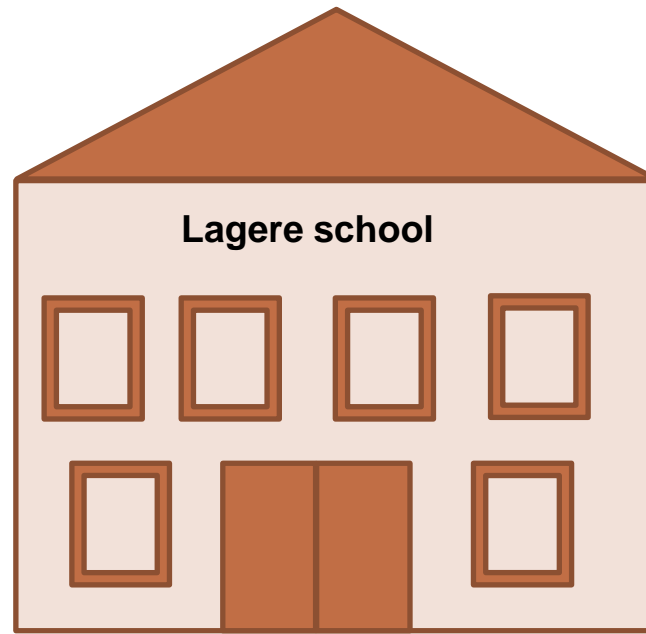
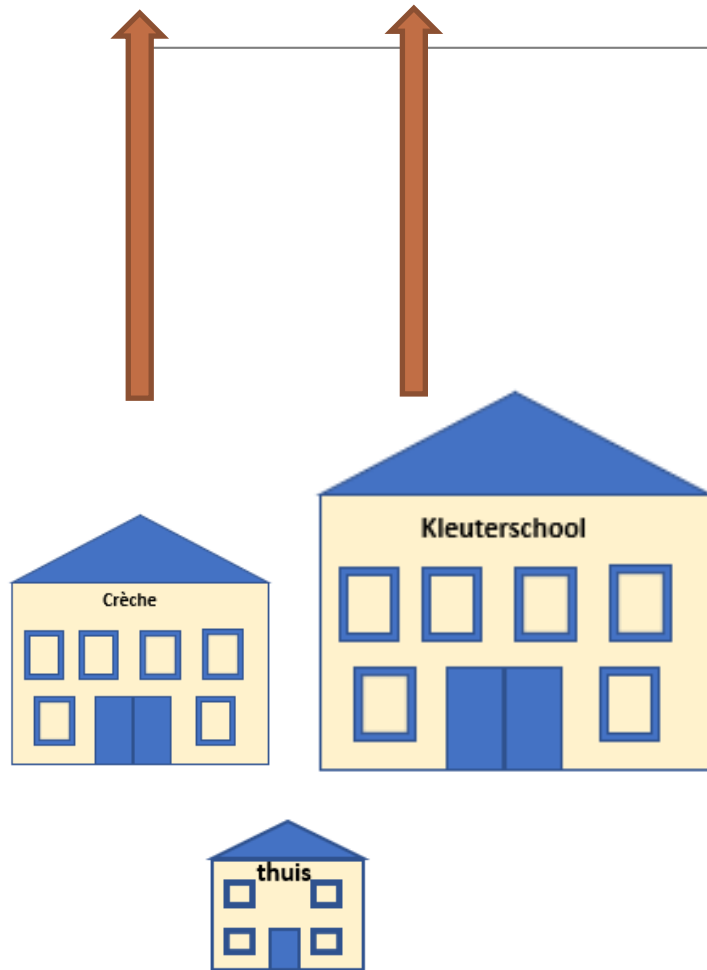
Componenten van goed leesonderwijs
Hebbrecht & Vansteelandt, 2021

Ik leer al heel veel over lezen en schrijven

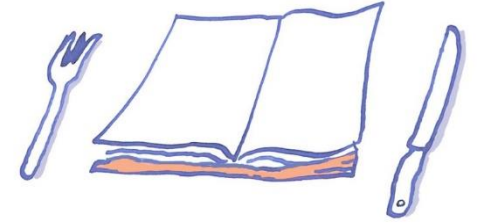
Ik leer lezen en schrijven

Ik leer al heel veel over lezen en schrijven

Ik **leer** lezen en schrijven

Op het menu vandaag...

1. *TOP-lessen IMI!*
2. *Een sterke lezer is ... Sterk leesonderwijs is*
3. *Plaats en belang van OG in sterk leesonderwijs*
4. *Het gamma van OG*
5. *Inzoomen op voorbereidend technisch lezen (VTL):
onderdeel van ontluikende geletterdheid*

Ontluikende

= de spontane interesse voor
schriftelijke taal
die ons omringt
0-6 jaar

Ontluikende

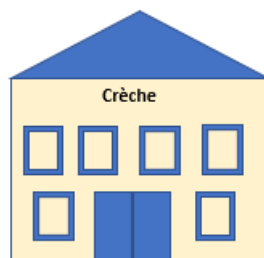
= de spreektaal en het eerste lees- en schriftelijke taal

geletterdheid

die ons omringt

0-6 jaar

Begint buiten en voor school

Ontluikende

= de spraak en het lees- en voorschriftelijke taal

geletterdheid

die ons omringt

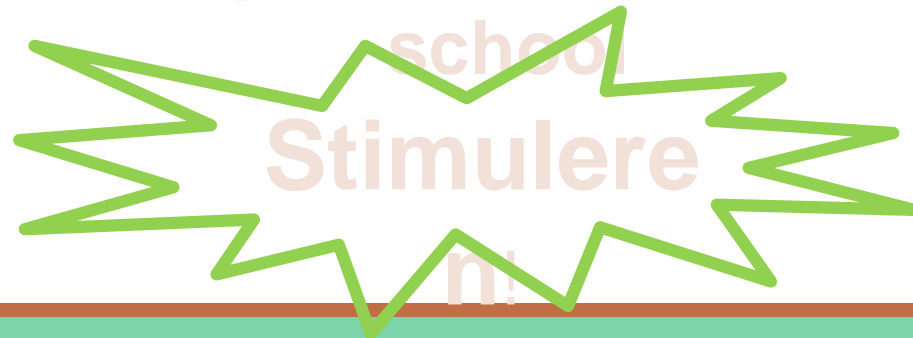
0-6 jaar

Begint buiten en voor

school

Stimulere

nt!

Voor 18

Waarom handig?

Hoe zit dat in elkaar?

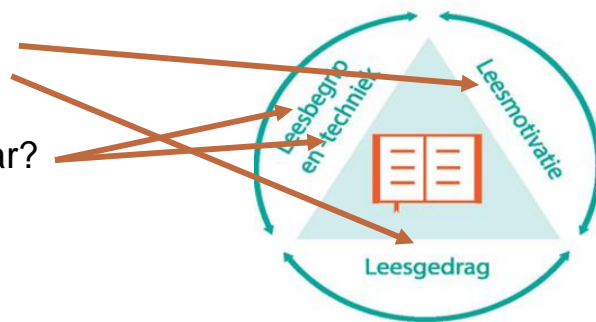
18 jaar

Voor 6 jaar

Waarom handig?

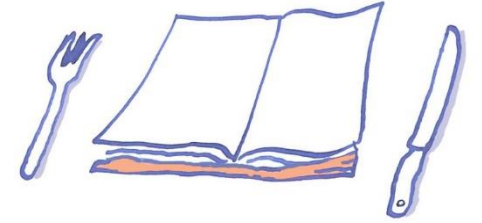
Hoe zit dat in elkaar?

6 jaar

Op het menu vandaag...

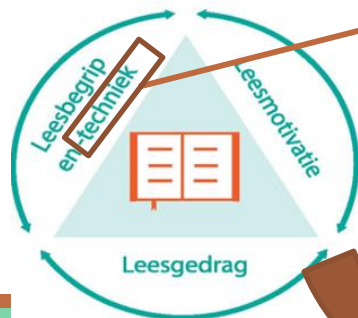

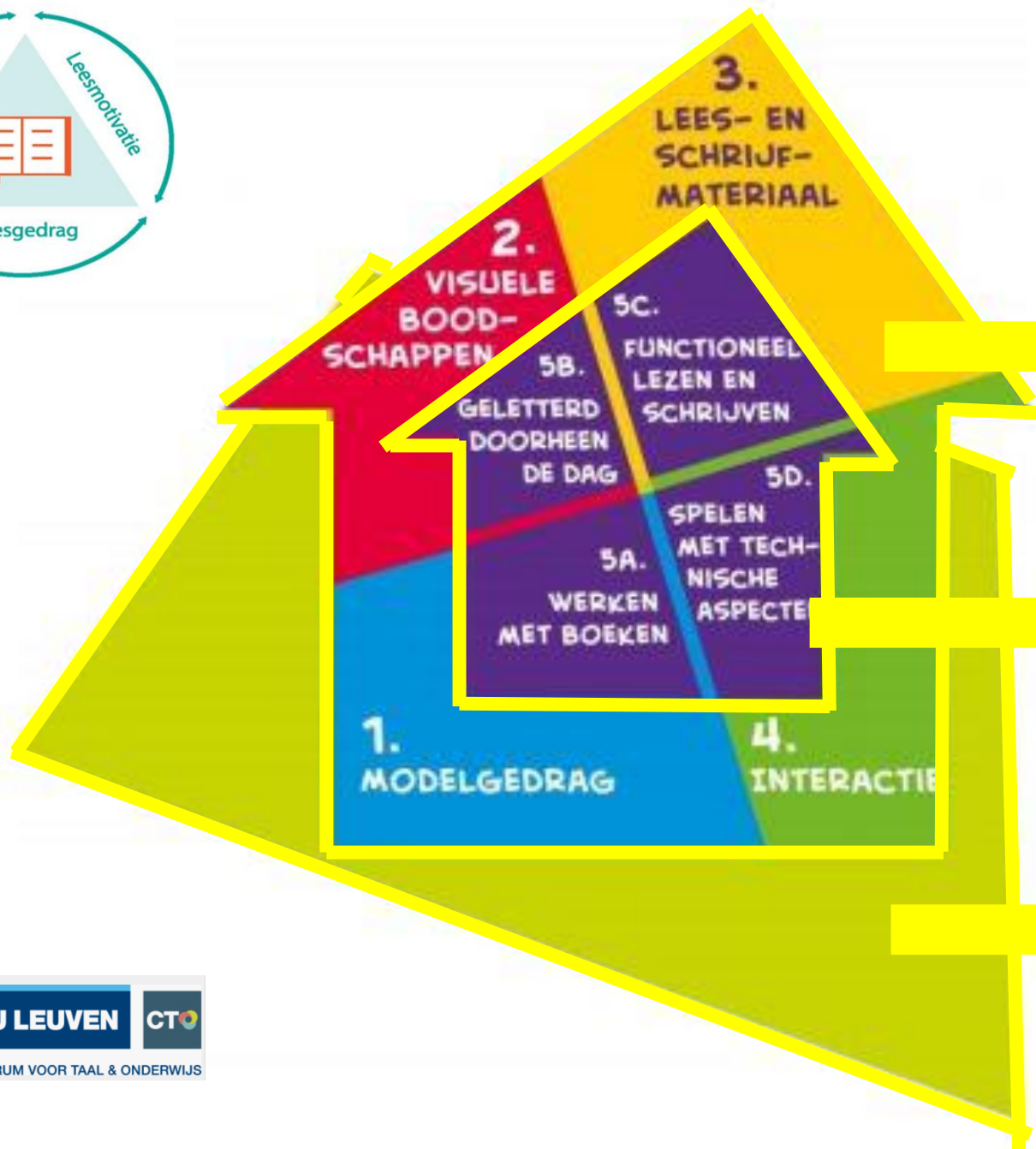
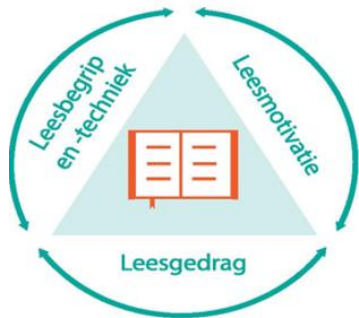
1. *TOP-lessen IMI!*
2. *Een sterke lezer is ... Sterk leesonderwijs is ...*
3. *Plaats en belang van OG in sterk leesonderwijs*
4. *Het gamma van OG*
5. *Inzoomen op voorbereidend technisch lezen (VTL):
onderdeel van ontluikende geletterdheid*

KU LEUVEN

CTO

CENTRUM VOOR TAAL & ONDERWIJS

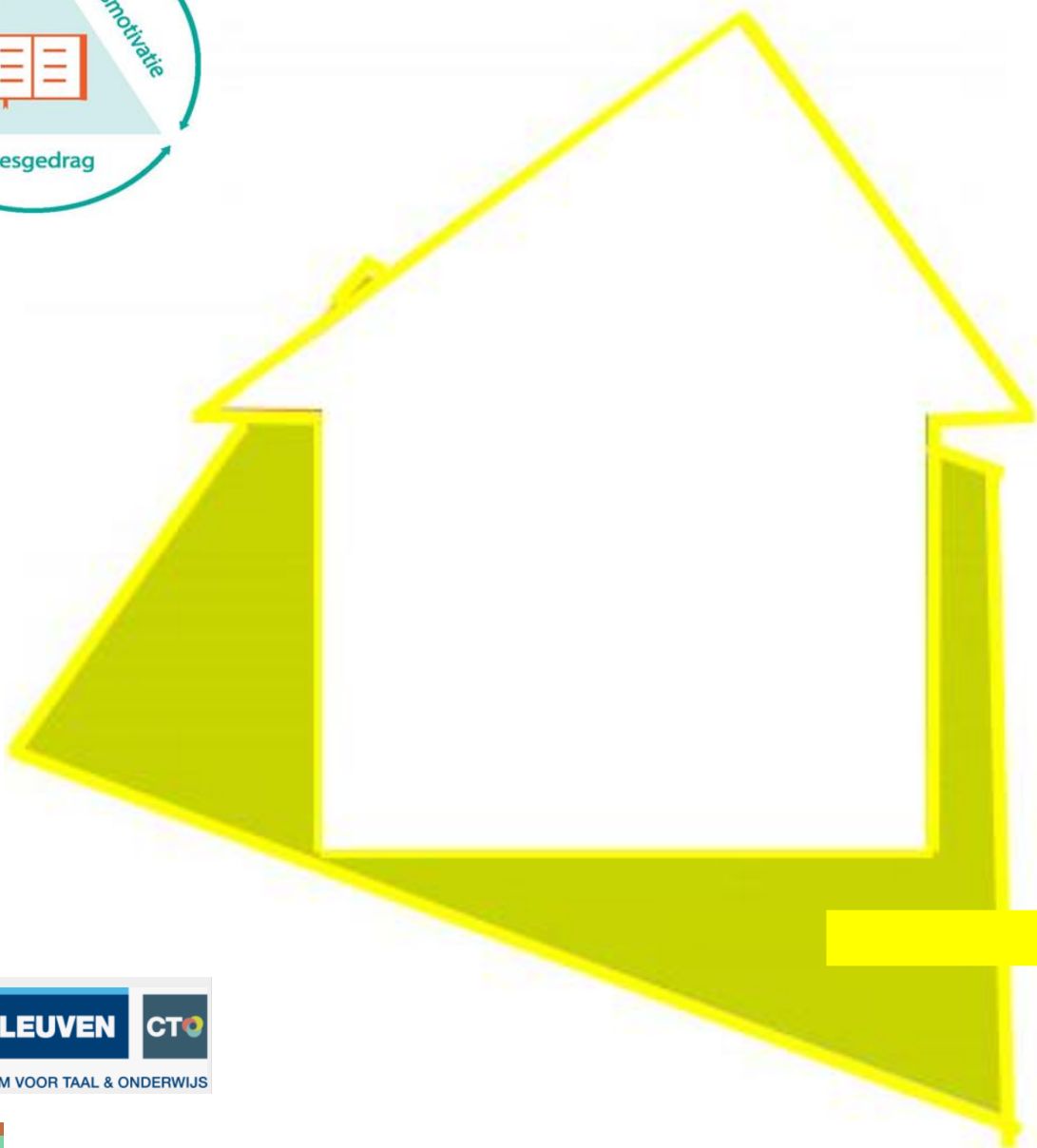

isolatielaag (blauw – rood – geel – donkergroen – voorwaarden)

huis met 4 kamers (paars – act.)

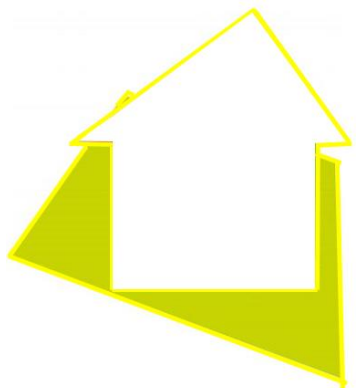
fundament (groen)

isolatielaag (blauw –
rood – geel – donkergroen)

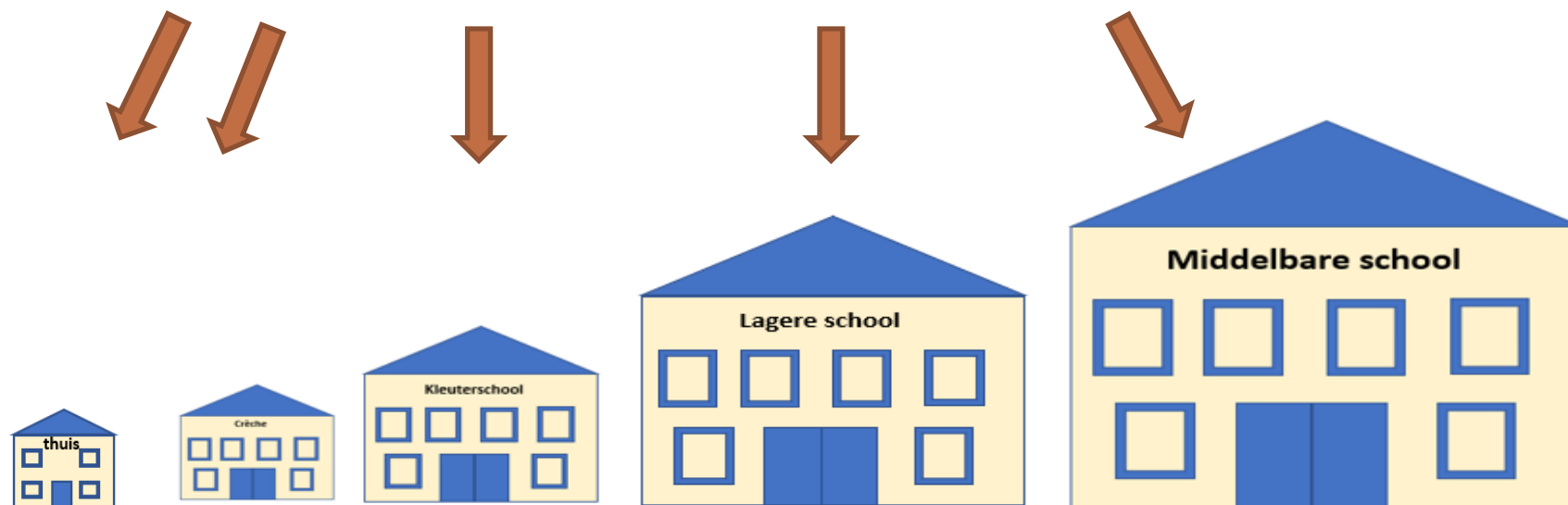
huis met kamers
(paars)

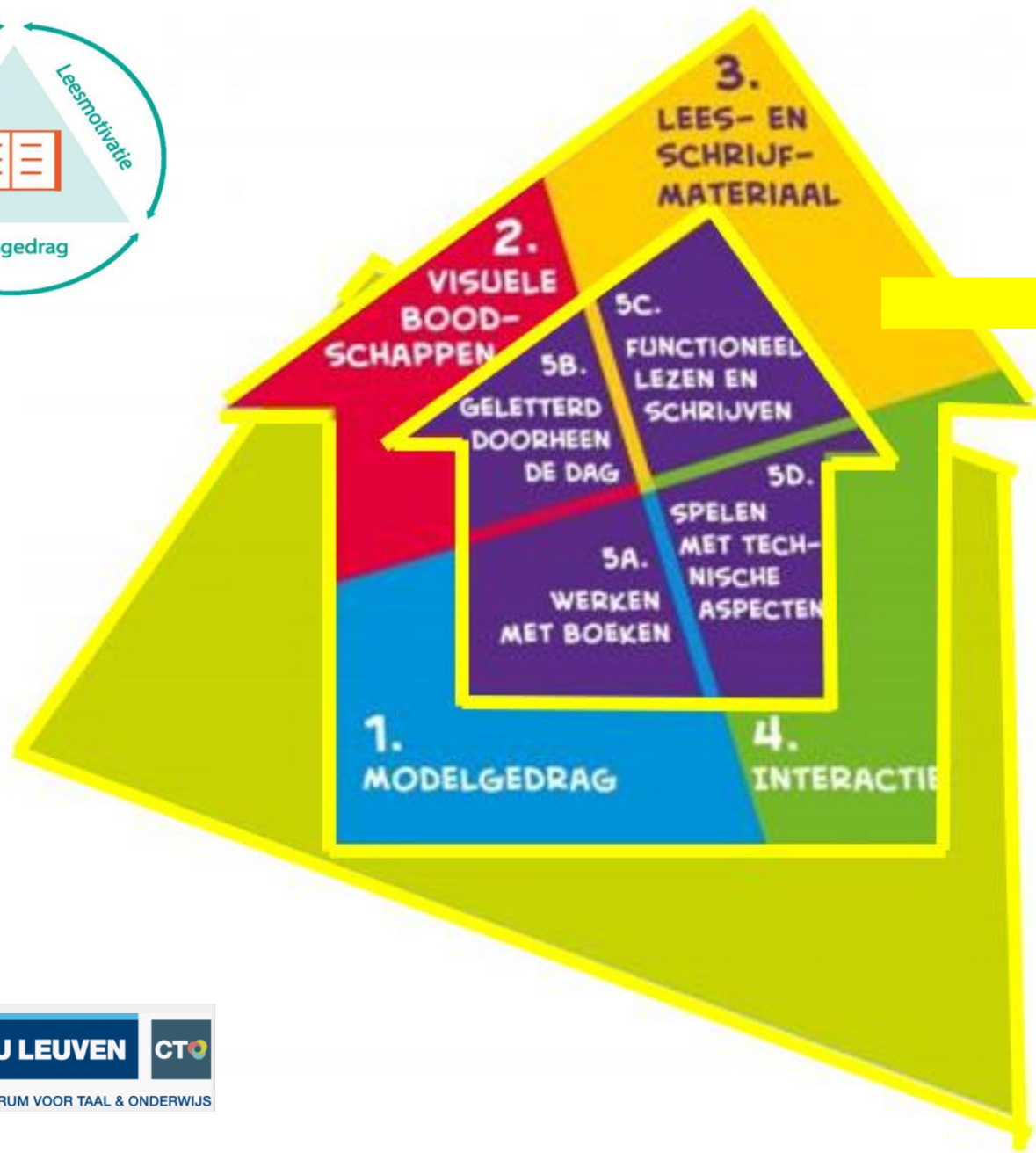
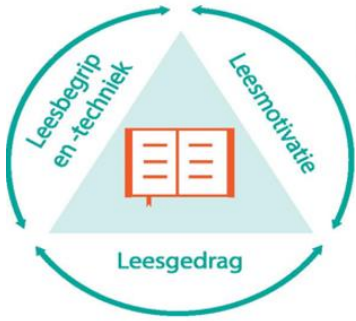
fundament:
-mondelijke taalvaardigheid
-wereldkennis &
woordenschat

= fundament:

- mondelijke taalvaardigheid
- wereldkennis & woordenschat

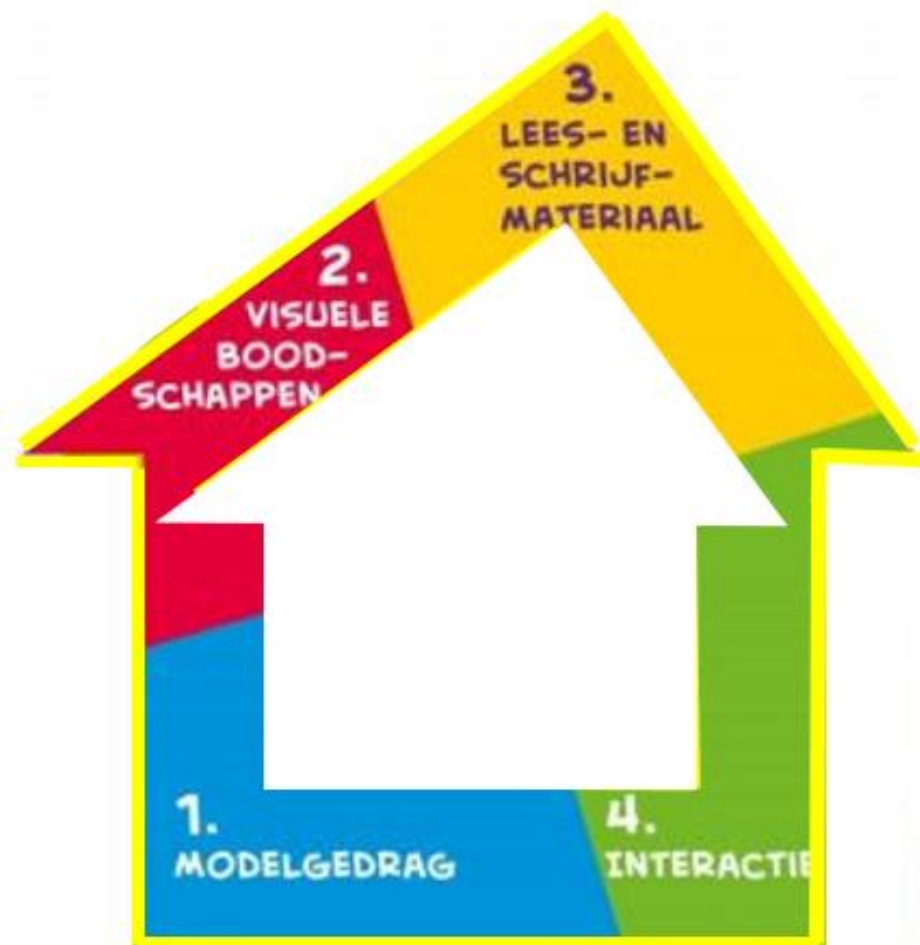

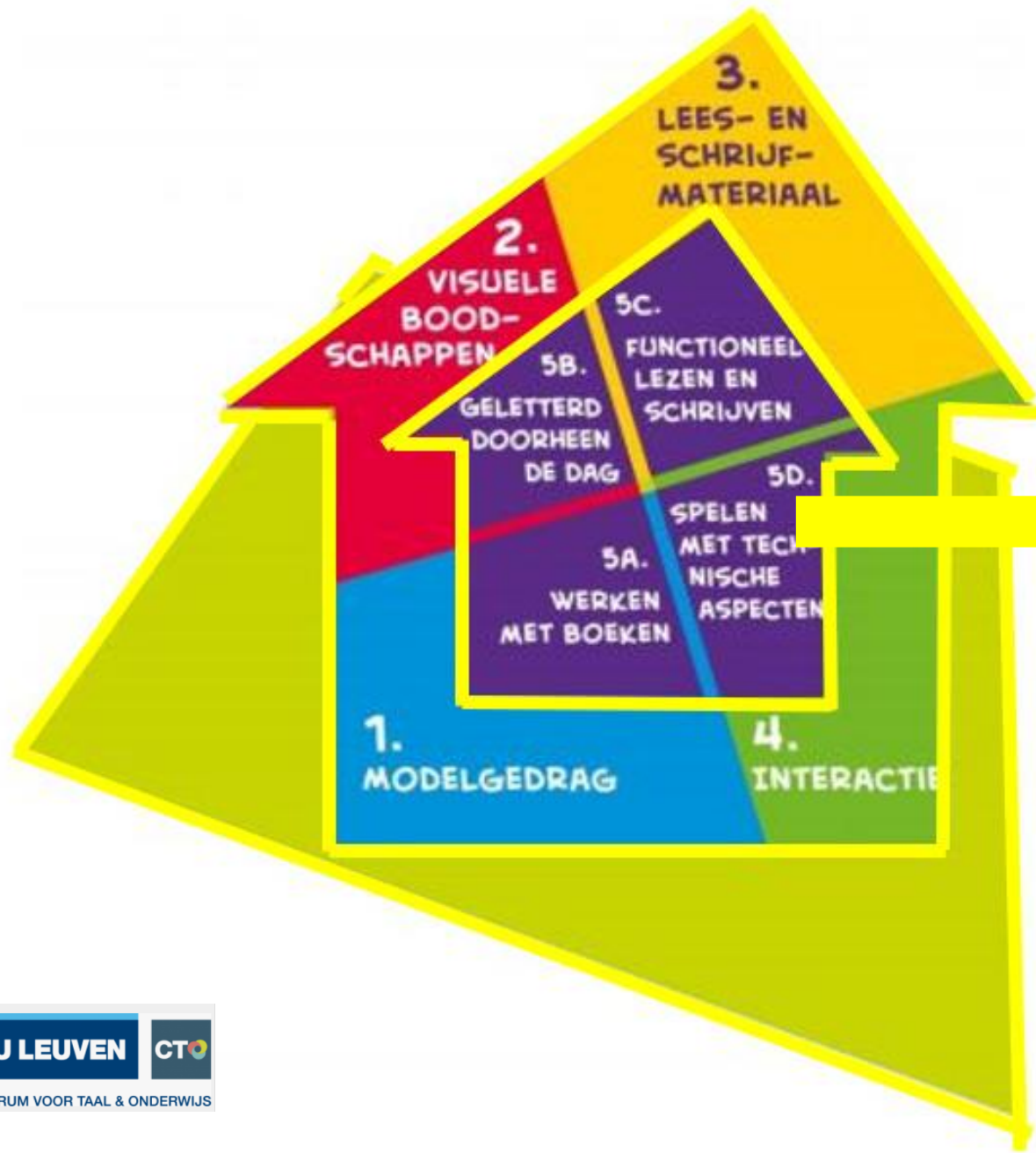
isolatielaag (blauw – rood – geel – donkergroen)
 = 4 voorwaarden voor goede
 ontluikende geletterdheid

huis met kamers
 (paars)

✓ fundament

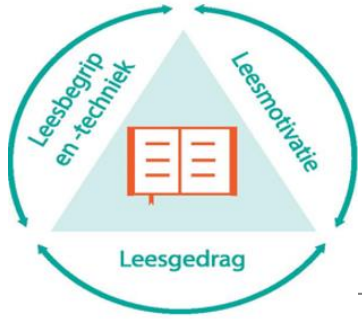
VAN IN PEUTERKLAS

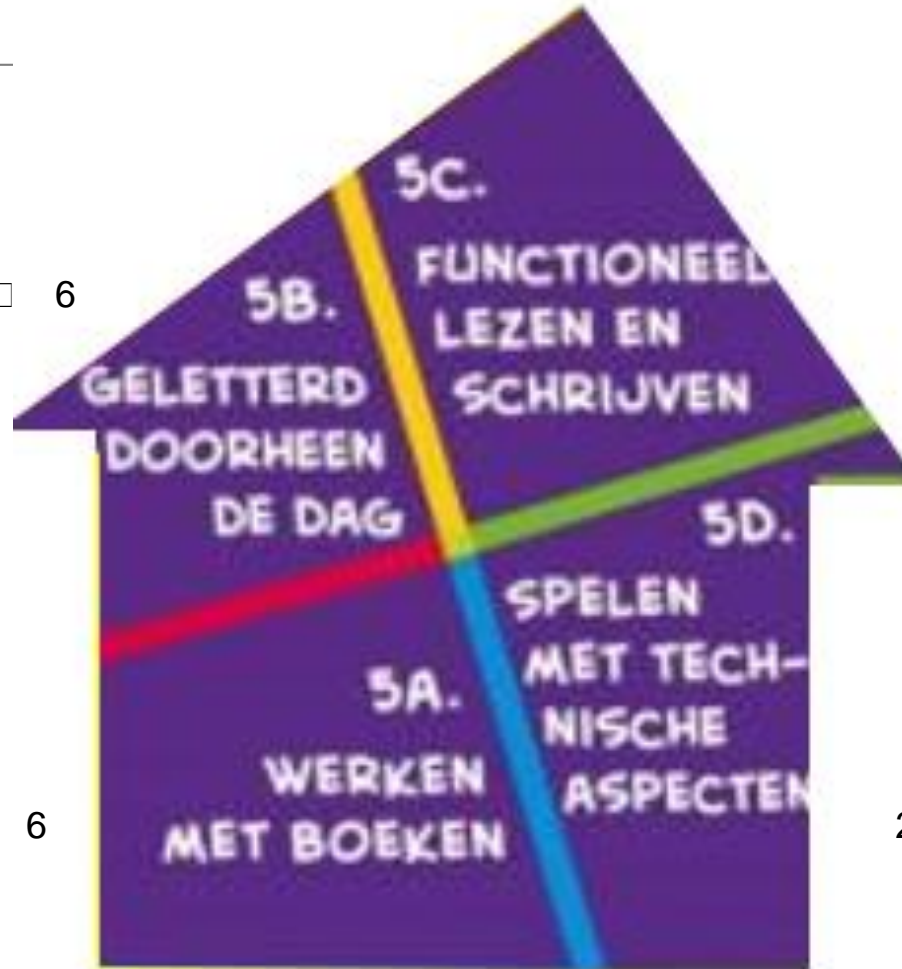
✓ **isolatielaag** (blauw – rood – geel – donkergroen)

➔ **huis met 4 kamers**
(paars): = 4 soorten activiteiten OG

✓ **fundament:**

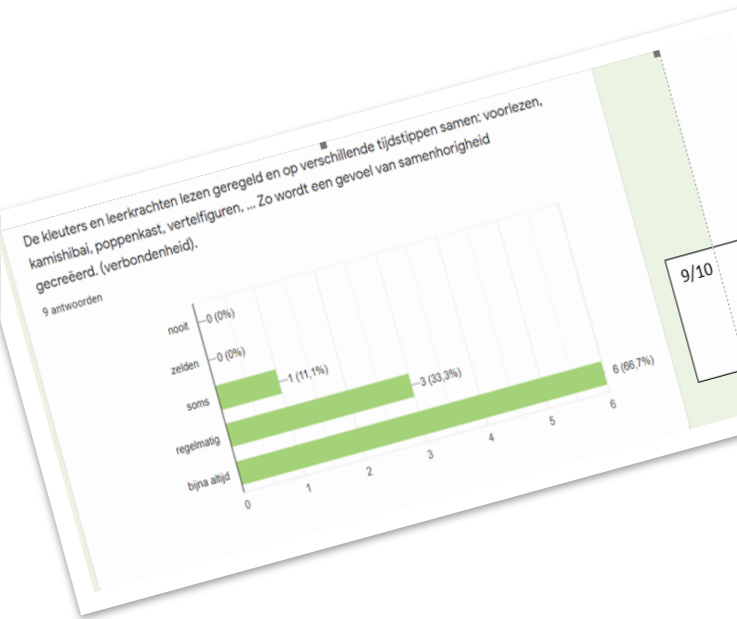
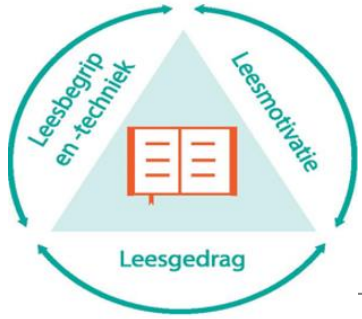
2,5 □ 6

4 □ 6

2,5 □ 6

2,5 □ 6

Jouw fijnste boekenmoment dit jaar?

Boeken én verhalen

P1020680

P1020681

P1020682

P1020683

P1020684

P1020685

P1020686

P1020687

P1020688

P1020689

P1020690

P1020691

P1020692

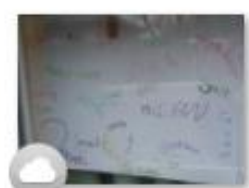
P1020693

P1020694

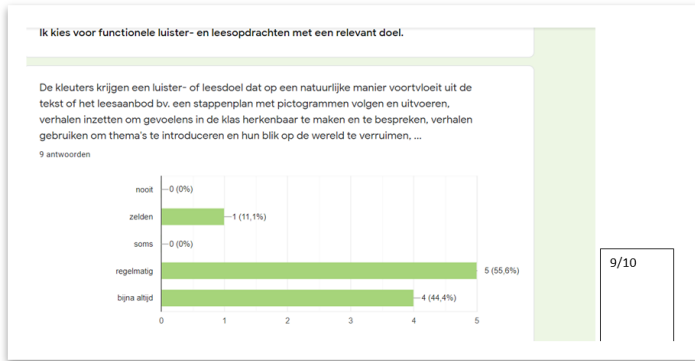
P1020695

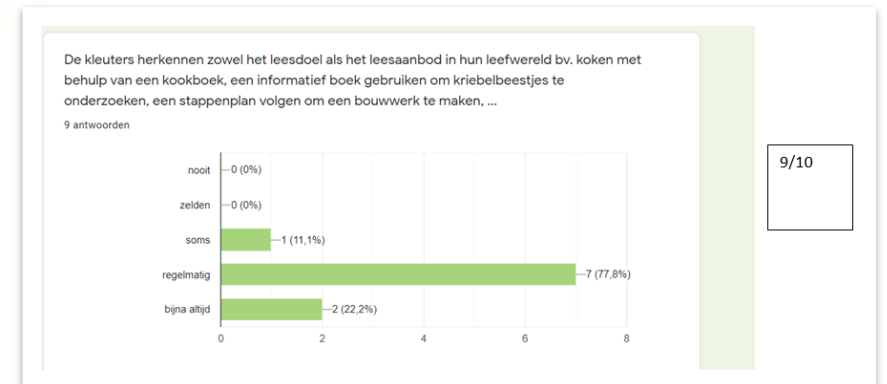
P1020696

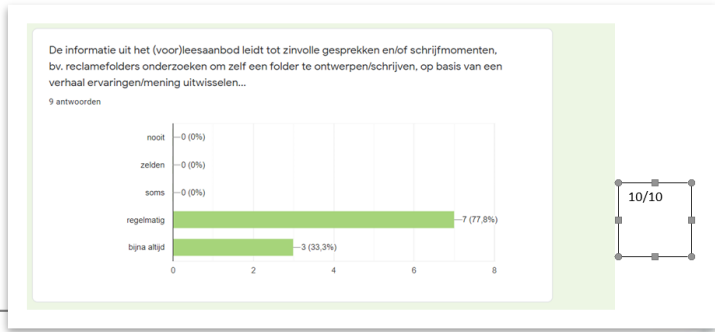
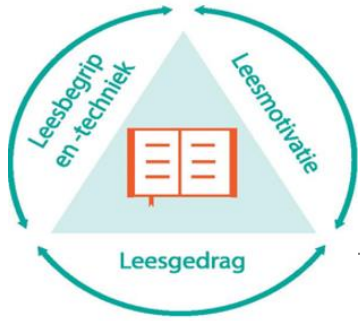

TANE
RIEK SVO PATRYK HACIM MARGOT
mette-marit SOFIA
ASILE elise ÖMIT
LEBE ARGJENT TAW
MILAN
emre
ANek KILINA
SKAR LUNA
ANDRO juf Ineke
JADE

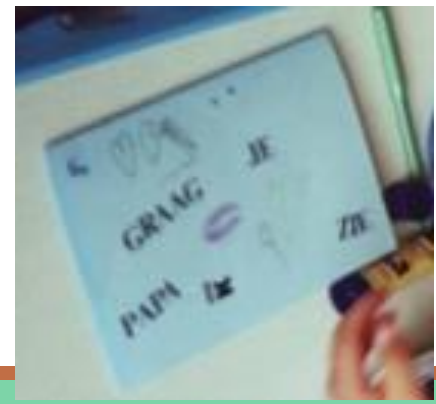
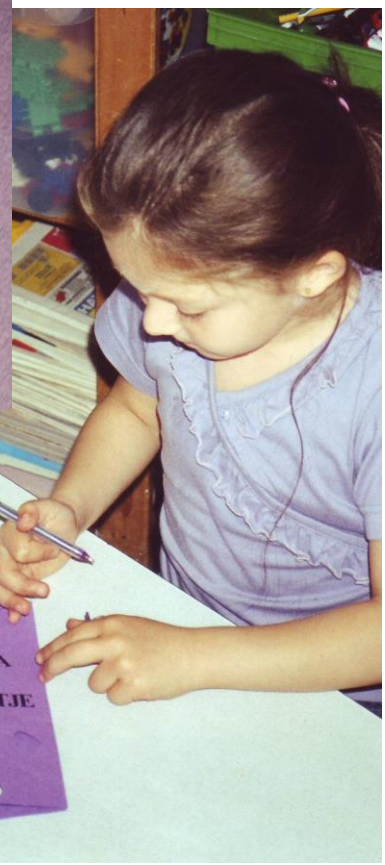

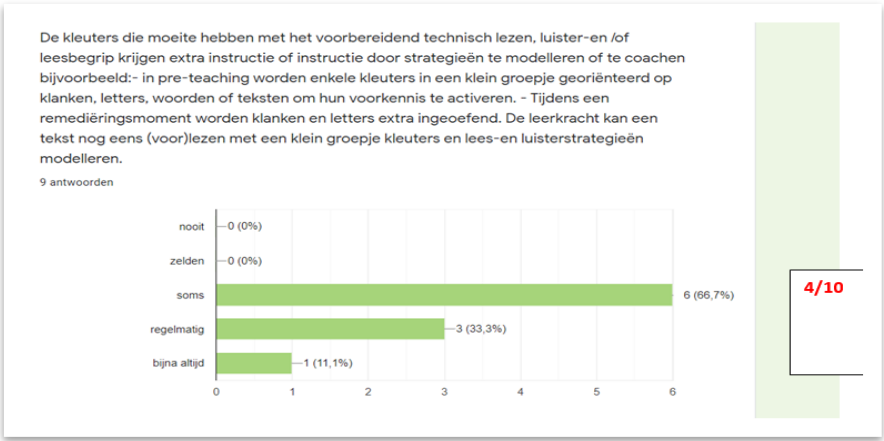
Voorbeeldje?

Jullie leukste lees- of schrijfmoment?

4/10

Klankklaar voor de leesstart

MOET NOG VERVANGEN
WORDEN DOOR OFFICIELE
NIEUWE FORNUISJE

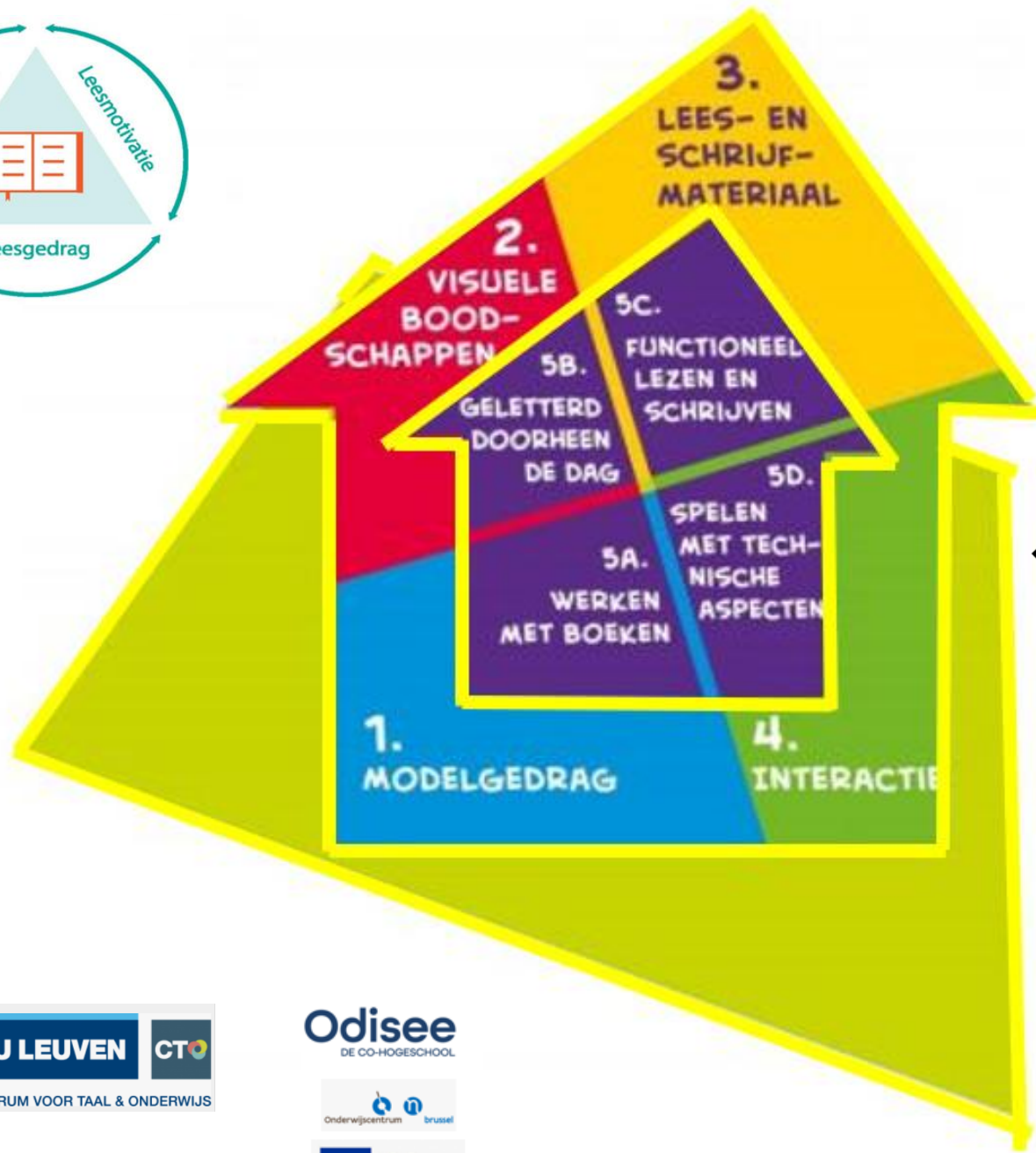
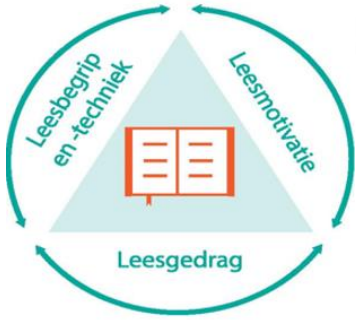
krachtige en motiverende lees- en schrijffomgeving

EF: executieve functies WS: woordenschat ART: articulatie WK: wereldkennis
TB: taalbewustzijn MT: mondelinge taalvaardigheden

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum   brussel

 **VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL**

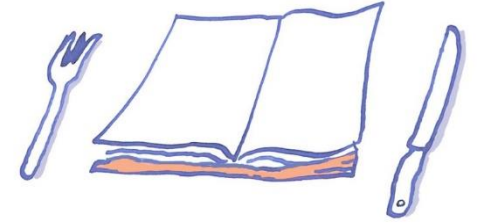
✓ **isolatielaag** (blauw – rood – geel – donkergroen)

✓ **huis met 4 kamers** (paars): = 4 soorten activiteiten OG

✓ **fundament**

EVENWICHT

Op het menu vandaag...

1. *TOP-lessen IMI!*
2. *Een sterke lezer is ... Sterk leesonderwijs is ...*
3. *Plaats en belang van OG in sterk leesonderwijs*
4. *Hot gamma van OG*
5. *Inzoomen op voorbereidend technisch lezen (VTL):
onderdeel van ontluikende geletterdheid*

Klankklaar voor de leesstart

krachtige en motiverende lees- en schrijfomgeving

EF WS ART WK TB MT zorg

EF: executieve functies WS: woordenschat ART: articulatie WK: wereldkennis
TB: taalbewustzijn MT: mondelinge taalvaardigheden

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum   brussel

 **VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL**

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum brussel

VUB VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

Avonturen met Kaatje Klank

www.odisee.be/klankklaar

(under construction;
Kaatje 2.0)

www.kaatjeklank.be

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Vorbereidend technisch lezen (VTL) Van 2,5 tot 6 jaar

Vorbereidend technisch lezen (VTL) Van 2,5 tot 6 jaar

Gaartijd: 2x20 min/ week 1 KK 20 min/dag 2^e 3^e KK

Vorbereidend technisch lezen (VTL)

EF

WS

ART

WK

TB

MT

EF	executieve functies
WS	woordenschat - wordknowledge
ART	articulatie
WK	wereldkennis – worldknowledge
TB	algemeen taalbewustzijn
MT	mondelinge taalvaardigheden

Risicokleuters

Risicokleuters in je klas? Aan wie denk je dan?

Risicokleuters hebben langere gaartijd nodig: “knoppen harder zetten”

Meer oefenkansen + intensere begeleiding door

- Preteaching
- Frequenter & intenser oefenen
- Kleine groep
- Extra feedback

Eerste leerjaar: VTL-vaardigheden samenvoegen

krachtige en motiverende lees- en schrijfmgeving

klanken letters klankletter-koppeling spontaan schrijven

EF WS ART WK TB MT zorg

EF: executieve functies WS: woordenschat ART: articulatie WK: wereldkennis
TB: taalbewustzijn MT: mondelinge taalvaardigheden

Klank-pot: van 2,5 tot 6 jaar

- Geluiden (1^e KK)

- Klanken (1^e; 2^e; 3^e KK, 1^e lj)

- Klankbewustzijn (2^e; 3^e KK, 1^e lj)

In een notendop: klankbewustzijn

1^e kleuterklas: **geluiden**

geconcentreerd luisteren, auditieve discriminatie (anal.) en aud. geheugen

2^e kleuterklas: **klanken; klanken in woorden** (fonemisch bwz)

auditieve discr. (modellen auditieve **synth.**) van klanken in woorden
s versus p / De sok is in de poep, euh, de soep gevallen!

met babystapjes
vooruit...

3^e kleuterklas: **klanken; klanken in woorden** (fonemisch bwz)

aud. discr., synthese, analyse, deletie, manipulatie

Dat is een stoute diep, euh, dief!

Welk woord zeg ik: 'die ...f?'

Wat is de eerste klank van fee?

Als ik de f weglaat in dief, heb ik die. Als ik de d weglaat in dief, heb ik ief.

Als ik de f vervang door r, heb ik dier.

In detail

1^e kleuterklas: **geluiden**

geconcentreerd luisteren, auditieve discriminatie (anal.) en aud. geheugen

2^e kleuterklas: **klanken; klanken in woorden** (fonemisch bwz)

auditieve discr. (modelen auditieve **synth.**) van klanken in woorden
s versus p / De sok is in de poep, euh, de soep gevallen!

met babystapjes
vooruit...

3^e kleuterklas: **klanken; klanken in woorden** (fonemisch bwz)

aud. discr., synthese, analyse, deletie, manipulatie

Dat is een stoute diep, euh, dief!

Welk woord zeg ik: 'die ...f?'

Wat is de eerste klank van fee?

Als ik de f weglaat in dief, heb ik die. Als ik de d weglaat in dief, heb ik ief.

Als ik de f vervang door r, heb ik dier.

De dieren van boer Jef

Welk dier hoor je?

Je hoort twee dieren: kan je ze na elkaar opnoemen?

Je hoort twee dieren: welk dier hoor je niet? (drie prenten)

Is het een wild dier? Een boerderijdier?

Telkens als je de wolf hoort: rechtstaan

De dieren van boer Jef

Welke soort?

1. Stiltespelletjes
2. Stengeluidspelletjes
3. **Geluidspelletjes**
4. instrumentspelletjes

Welk dier hoor je?

Je hoort twee dieren: kan je ze na elkaar opnoemen?

Je hoort twee dieren: welk dier hoor je niet? (drie prenten)

Is het een wild dier? Een boerderijdier?

Telkens als je de wolf hoort: rechtstaan

auditieve discriminatie

auditief geheugen

auditief geheugen

auditieve discr. + associëren

auditieve discr. / analyse

Welk doel?

1. Geconcentreerd luisteren
2. Auditief geheugen
3. Auditieve discriminatie (analyse)

Gehoorspelletjes

Gehoorspelletjes om horen of technisch luisteren te trainen

1. Stiltespelletjes
2. Stengeluidspelletjes
3. Geluidspelletjes
4. instrumentspelletjes

Indeling muzische: bron geluiden

1. Geconcentreerd luisteren
2. Auditief geheugen
3. Auditieve discriminatie (analyse)

Indeling VTL: auditief waarnemingsvermogen

SPELCATEGORIE 1 = STILTESPELLETJES

SPELCATEGORIE 1

We maken het stil en luisteren goed. Wat hoor je allemaal?

WAT van onderstaande zaken WORDT GEOEFEND?

GECONCENTREERD LUISTEREN / AUDITIEF GEHEUGEN

AUDITIEVE DISCRIMINATIE / AUDITIEVE ANALYSE / AUDITIEVE SYNTHESE

SPELCATEGORIE 1 = STILTESPELLETJES

SPELCATEGORIE 1

We maken het stil en luisteren goed. Wat hoor je allemaal?

MAG ZEKER OOK BIJ
OUDERE KLEUTERS!
(muzische)

WAT WORDT GEOEFEND?

GECONCENTREERD LUISTEREN / AUDITIEF GEHEUGEN

AUDITIEVE DISCRIMINATIE / AUDITIEVE ANALYSE / AUDITIEVE SYNTHESE

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB
VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

SPELCATEGORIE 2 = **STEMGELUIDSPELLETJES**

SPELCATEGORIE 2

Als ik hoog spreek (jabbertalk), roffelen jullie zachtjes op de tafel. Als ik laag spreek (jabbertalk), dan klap je met beide handen op je hoofd.

We horen kinderen een liedje zingen en dansen vrolijk rond; horen we een grote mens zingen, dan zitten we op onze poep.

Mannenstem, vrouwenstem / boos – blij / ...

Kiekeboe! Waar zit ik verstopt?

We lopen rond, we zijn dieren. We horen dierengeluiden. Als we de boer horen, staan we stokstijf stil.

WAT van onderstaande zaken WORDT GEOEFEND?

GECONCENTREERD LUISTEREN / AUDITIEF GEHEUGEN

AUDITIEVE DISCRIMINATIE / AUDITIEVE ANALYSE / AUDITIEVE SYNTHESE

SPELCATEGORIE 2 = **STEMGELUIDSPELLETJES**

SPELCATEGORIE 2

Als ik hoog spreek (jabbertalk), roffelen jullie zachtjes op de tafel. Als ik laag spreek (jabbertalk), dan klap je met beide handen op je hoofd.

We horen kinderen een liedje zingen en dansen vrolijk rond; horen we een grote mens zingen, dan zitten we op onze poep.

Mannenstem, vrouwenstem / boos – blij / ...

Kiekeboe? Waar zit ik verstopt?

We lopen rond, we zijn dieren. We horen dierengeluiden. Als we de boer horen, staan we stokstijf stil.

MAG ZEKER OOK BIJ
OUDERE KLEUTERS!
(muzische)

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB
VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

WAT WORDT GEOEFEND?

GECONCENTREERD LUISTEREN / AUDITIEF GEHEUGEN

AUDITIEVE DISCRIMINATIE / AUDITIEVE ANALYSE / AUDITIEVE SYNTHESE

SPELCATEGORIE 4 = INSTRUMENTSPELLETJES

SPELCATEGORIE 4

Ik laat drie instrumenten zien die geluid maken. Achter een scherm doe ik het nogmaals: welk instrument was het? (TIP: 2 sets – of kaartjes voor minder taalv.)

Ik laat twee instrumenten na elkaar horen: welke waren dat en in welke volgorde?

Welk instrument laat ik niet horen (moeilijk)!

Ik laat de drie instrumenten horen, door elkaar. Telkens als ze instrument x horen (afspreken op voorhand), rechtstaan.

Ik laat de drie instrumenten horen, door elkaar. Soms laat ik een vierde instrument horen. Handen in de lucht als je dat hoort!

Bom bom bom, waar zit ik verstopt?

WAT van onderstaande zaken WORDT GEOEFEND?

GECONCENTREERD LUISTEREN / AUDITIEF GEHEUGEN

AUDITIEVE DISCRIMINATIE / AUDITIEVE ANALYSE / AUDITIEVE SYNTHESE

SPELCATEGORIE 4 = INSTRUMENTSPELLETJES

SPELCATEGORIE 4

Ik laat drie instrumenten zien die geluid maken. Achter een scherm doe ik het nogmaals: welk instrument was het? (TIP: 2 sets – of kaartjes voor minder taalv.)

Ik laat twee instrumenten na elkaar horen: welke waren dat en in welke volgorde?

Welk instrument laat ik niet horen (moeilijk)!

Ik laat de drie instrumenten horen, door elkaar. Telkens als ze instrument x horen (afspreken op voorhand), rechtstaan.

Ik laat de drie instrumenten horen, door elkaar. Soms laat ik een vierde instrument horen. Handen in de lucht als je dat hoort!

Bom bom bom, waar zit ik verstopt?

WAT WORDT GEOEFEND?

GECONCENTREERD LUISTEREN / AUDITIEF GEHEUGEN

AUDITIEVE DISCRIMINATIE / AUDITIEVE ANALYSE / AUDITIEVE SYNTHESE

Samenvattend jonge kleuters

Gehoorspelletjes om horen of technisch luisteren te trainen

1. Stiltespelletjes
2. Stemgeluidspelletjes
3. Geluidspelletjes
4. instrumentspelletjes

Indeling muzische: bron geluiden

1. Geconcentreerd luisteren
2. Auditief geheugen
3. Auditieve discriminatie (analyse)

Indeling VTL: auditief waarnemingsvermogen

Vorbereidend technisch lezen

KOPPELEN AAN STEMSELLETJES (articulatie-organen, klanken)

Visueel waarnemingsvermogen: geheugen, visuele discriminatie & analyse & synthese (tiktakachtige zaken: prent steeds meer laten zien; prent met stuk tekort, puzzels, twee dingen tonen en vragen wat ze eerst zagen ...)

Geconcentreerd (begrijpend) luisteren door vertellen, voorlezen, ingesproken luistertaken en luisterboeken, luisteropdrachtjes

Begrijpend luisteren

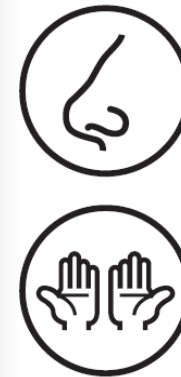
Executieve functies

Vorbereidend technisch lezen en begrijpend luisteren

TIP 1 voor alle kleuterklassen bij spelen met geluiden en klanken

Leer de kleuters irrelevante externe of interne prikkels te onderdrukken (gebruik **zintuigkaartjes**).

TIP 2 voor alle kleuterklassen bij spelen met geluiden en klanken

Breng de **'stop-en-luister-strategie'** aan om impulsieve reacties en gedragingen af te remmen.

TIP 3 voor alle kleuterklassen bij spelen met geluiden en klanken

Bied **structuur**

- ❑ Maak de intro en afsluiter van luister-activiteiten expliciet (❑ ritueel zeer zinvol)
- ❑ Maak telkens duidelijk dat het om een KK-spelletje gaat, bv. met picto in de daglijn

Résumé

Zijn er vragen?

in eerste kleuterklas

1. Stiltespelletjes
 2. Stemgeluidspelletjes
 3. Geluidspelletjes
 4. instrumentspelletjes
-
1. Geconcentreerd luisteren
 2. Auditief geheugen
 3. Auditieve discriminatie (analyse)

BELANG VAN EF

In detail

1e kleuterklas: **geluiden**

geconcentreerd luisteren, auditieve discriminatie (anal.) en aud. geheugen

2^e kleuterklas: **klanken; klanken in woorden** (fonemisch bwz)

auditieve discr. (modellen auditieve **synth.**) van klanken in woorden
s versus p / De sok is in de poep, euh, de soep gevallen!

3^e kleuterklas: **klanken; klanken in woorden** (fonemisch bwz)

aud. discr., synthese, analyse, deletie, manipulatie

Dat is een stoute diep, euh, dief!

Welk woord zeg ik: 'die ...f?'

Wat is de eerste klank van fee?

Als ik de f weglaat in dief, heb ik die. Als ik de d weglaat in dief, heb ik ief.

Als ik de f vervang door r, heb ik dier.

met babystapjes
vooruit...

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB
VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Stelling: Als je het klankbewustzijn van kleuters wilt oefenen, start je met grotere eenheden zoals woorden en klankgrepen, vooraleer je naar kleinere eenheden, de klanken, gaat.

Voorbeeld:

2KK: klap het woord 'kabouter' in stukjes: ka-bou-ter

3KK: Klap het woord 'mes' in klanken: m – e – s

FOUT:

klankniveau

- ☐ positief effect op fonemisch bewustzijn & lezen

klankgreepniveau

- ☐ geen effect op fonemisch bewustzijn & lezen
- ☐ verwarrend

<https://kleutergewijs.wordpress.com/2015/11/22/klap-pen-in-let-ter-gre-pen-overbodig-en-zelfs-hinderlijk-volgens-recent-onderzoek/>

Klankbewustzijn of het fonemisch bewustzijn is één van de belangrijkste leesvoorwaarden.

BELANGRIJKE OPMERKING

We nemen er onmiddellijk de letter bij (zie letterpot)!

Filmpje: (begeleiding soep 0.20)

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB
VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Klankbewustzijnstaken: 4-jarigen:

Auditieve
discriminatie

Klankherkenning

- Hoor je een /s/ of een /p/?
- Hoor je de klank /s/ in Sint?

Juf Leen: 3.11

soep: 2.51

Auditieve
discriminatie (anal.)

Klankcategorisatie

- Zoek de woorden
(voorwerpen/namen) met de klank /s/.

Auditieve synthese

- /s/ /o/ /k/, welk woord is dit? (Modellen)

soep: 5.16

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB
VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Klankbewustzijnstaken: diepe foneemniveau

Geen consensus over startleeftijd

Auditieve synthese

So.... K is? S...ok is ?

S...o...k... is?

Auditieve analyse

- Hoeveel klankjes hoor je in /sok/?
- Wat is de eerste / laatste klank?
- Is het woord /sok/ korter of langer dan /stok/?

Juf Lieve eerste klank IB

Auditieve deletie

- Als je /s/ weglaat uit Sanne, krijg je Anne.

Auditieve manipulatie

- Als je /s/ weglaat uit sok, krijg je ok. Nu plak ik er een /r/ aan en ik krijg rok.

Stelling: Het klankbewustzijn rijpt bij de meeste kinderen niet vanzelf. Je moet dit expliciet en doelgericht inoefenen.

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum brussel

VUB VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Stelling: Het klankbewustzijn rijpt bij de meeste kinderen niet vanzelf. Je moet dit expliciet en doelgericht inoefenen.

Juist: ‘Children acquire spoken language easily, but the same is not true of phonemic awareness. Most children require explicit instruction.’

‘Vooral voor kinderen met lage SES zijn expliciete, directe instructie en doelgerichtheid noodzakelijk’ *(prof. W. Van den Broeck, 2017)*

Klankbewustzijn of het fonemisch bewustzijn is één van de belangrijkste leesvoorwaarden.

Welke stelling is juist?

- A. De klank /p/ herkennen in soep is gemakkelijker dan in poes.
- A. De klank /s/ herkennen in soep is moeilijker dan in poes.
- A. De klank /o/ herkennen in sok is moeilijker dan in op.

Welke stelling is juist?

- A. De klank /p/ herkennen in soep is gemakkelijker dan in poes.
JUIST
- A. De klank /s/ herkennen in soep is moeilijker dan in poes.
FOUT, even gemakkelijk
- A. De klank /o/ herkennen in sok is moeilijker dan in op. **JUIST**

Fun met f menu

1. Kennismaking met f

Kaatje, heb je een nieuwe klank en een nieuwe letter voor ons?

p. 6

2. Herkenning f op klank- en letterniveau

Hoor en zie je de f tussen andere klanken en letters?

p. 12

3. Discriminatie f op woordniveau

In 4 stappen leren we de f horen en zien in woorden.

p. 18

4. Synthese f

In 3 stappen plakken we f met andere klank- en lettergroepen en daarna met aparte klanken en letters samen tot een woord.

p. 40

5. Analyse f

We hakken klanken / letters van andere klank- en lettergroepen en daarna van andere klanken / letters los.

p. 54

Feestelijke finish

Een feestje, want we kennen de /f/ en de f op ons duimpje.

p. 64

3 KK

Blij met b en vrij met v!

p. 12

1. Kennismaking met b & v

klank /b/ en letter b,
klank /v/ en letter v

p. 15

2. Herkenning b & v op klank- en letterniveau

b en v onderscheiden
van andere klanken en letters

P. 19

3. Discriminatie b & v op woordniveau

(plaats van) b en v onderscheiden
in woorden

p. 27

4. Volledige synthese b & v

Letters en klanken samenplakken
tot een woord

p. 32

5. Volledige analyse b & v

Woorden hakken in klanken en letters

p. 36

6. Deletie & manipulatie b & v

Doe b – v weg en
je krijgt een nieuw woord;
Vervang klanken - letters en je
krijgt een nieuw woord

p. 38

Vrij en blij!

Feestje vieren met b en v!

Wist-je-dat...

... klankherkenning moeilijker is bij bepaalde klanken in bepaalde woordposities

Bv. /t/, /k/, /p/ zijn gemakkelijker te herkennen op woordeinde
(/p/ herkennen in soep is gemakkelijker dan in poes)

Bv. /s/, /z/, /f/, /v/, /g/, /r/, /m/, /n/ zijn zowel in woordbegin als op woordeinde te herkennen (sok, kaas, rok, haar, maan, kam)

Bv. Klanken in woordmidden zijn het moeilijkst te herkennen (bv sok)

MIJN KLEUTERS KUNNEN
DIT NOG NIET!!

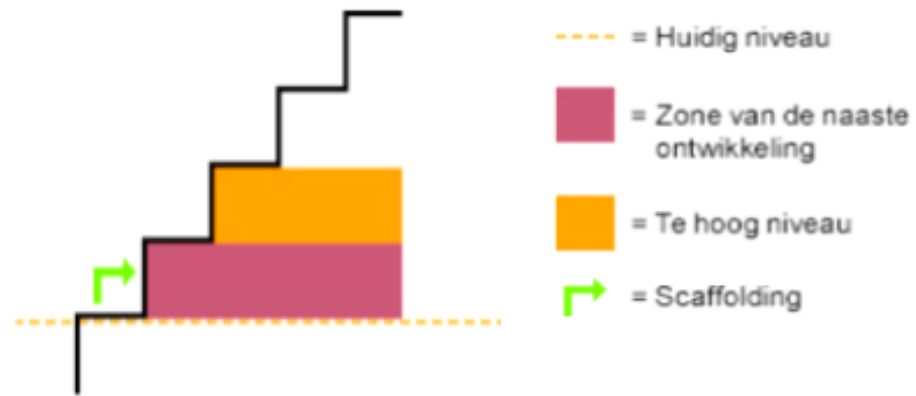
Toch wel!

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum brussel

VUB VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

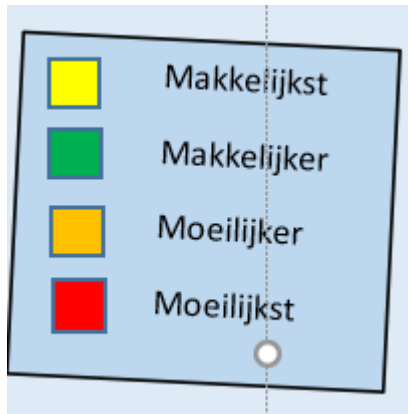
Scaffolding

Hiërarchie

Keuze van klanken keuze van positie klanken in woorden

De /p/ is op het wordeinde (soep) makkelijker te horen dan in het woordbegin (poes).

- De /p/ komt in veel alledaagse tweelingwoorden voor (pil – bil; pan – kan; mop – kop; ...).
- Het verschil horen tussen de klank /p/ en andere klanken is niet altijd even gemakkelijk voor de kleuters:
 - het verschil horen tussen /p/ en klinkers is het gemakkelijkst; **a, e, i, o, u, ...**
 - het verschil horen tussen /p/ en de groen aangeduide medeklinkers is iets moeilijker; **g, h, j, l, n, r, z, zj, ng**
 - het verschil horen tussen /p/ en de oranje medeklinkers is nog complexer; **d, m, s, v, w, sj, ch**
 - het verschil horen tussen /p/ en de rode medeklinkers is het moeilijkst; **f, k, p, t**

- De klank /p/ is een korte 'plofklank' die met beide lippen gevormd wordt.
- De /p/ is klankzuiver: je spreekt /p/ altijd op dezelfde manier uit.
- De letter b wordt soms als de klank /p/ uitgesproken; bv web, heb

133

- De leesletter p is dezelfde als de drukletter P.
- De letter b wordt soms als een p uitgesproken; bv web, heb
- Het is moeilijk om het verschil te zien tussen de leesletters p, q, b, d.

Keuze van woorden

woordbegin	
pet	net
pijn	lijn
pak	kak
poot	boot

	woordeinde	
	zeep	zee
	step	ster
	aap	aai
	kop	kom

P op einde woord is gemakkelijker te herkennen: we beginnen met rechterkolommen. (positie)
Eerste woordjes: zeep zee / aap aai / step ster (verschil tussen p en makkelijke klanken)
Dan kop kom (verschil tussen p en m al moeilijker)
Dan linkerkolommen: van groen naar oranje naar rood

Noteer 2 woorden binnen huidig klsthema

1 gemakkelijk woord

1 moeilijk woord

om een klank te herkennen in een woord.

EF-ondersteuning

irrelevante externe of interne prikkels te onderdrukken

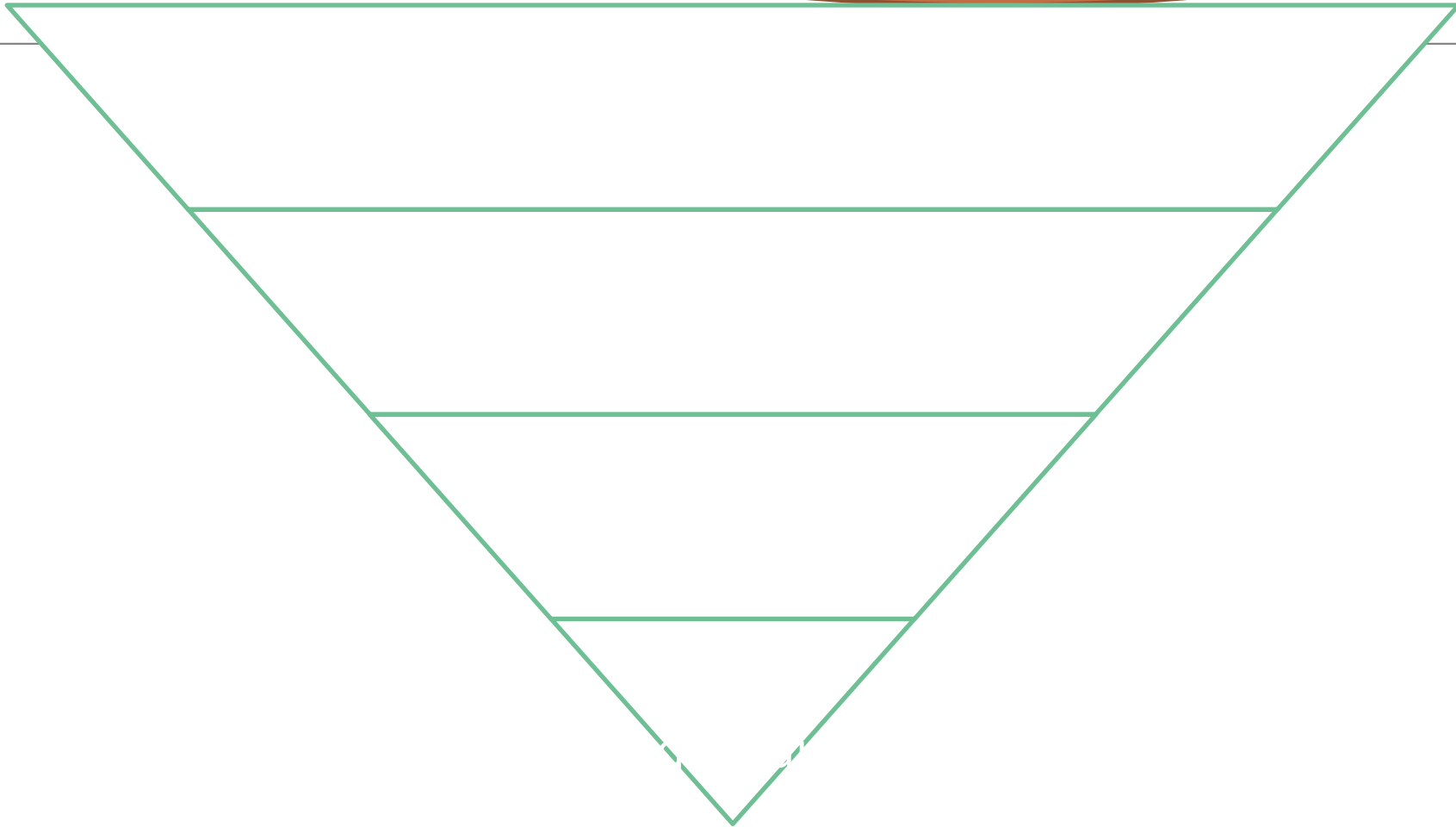
impulsieve reacties en gedragingen afremmen.

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum brussel

VUB VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Scaffolding in interactie/begeleiding

Intense begeleiding: juf Lieve & fluit

Model de strategie en geef het antwoord onmiddellijk.

Zeg het woord heel langzaam.

Houd de klank lang aan en benadruk hem.

Herhaal het woord een paar maal.

Laat de kleuters expliciet naar je mondbeeld kijken / in spiegel – naar elkaar kijken.

Laat de kleuters nazeggen.

Ondersteun met het woordbeeld, tijdens of na de oefening (whiteboard).

Welke begeleidings-technieken ontdek je in het voorbeeld?

fee

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB
VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Scaffolding bij foneemherkenning

1. Intens begeleiding

FFFF. Hoor ik de klank /f/ in fee?

Kijk naar mijn mond: FFFF. Ffffee, ffffee.

Ik zeg de klank en het woord traag luidop, zeg maar mee: FFFF - ffffee. Ffffee.

Hoor ik de klank /f/ in fee, ffffee?

Ja, ik hoor /f/ in ffffee. Iedereen: ffffee.

Ik tik op mijn lippen.

Kijk: ik schrijf het woord 'fee: ik trek een streepje onder de f.

Welke begeleidings-
technieken ontdek je in
het voorbeeld?

Scaffolding bij foneemdetectie

2. matige begeleiding (hoor je /f/ in fiets)
3. lage begeleiding (hoor je /f/ in mand)

Model de strategie en geef het antwoord onmiddellijk.

Zeg het woord heel langzaam.

Houd de klank lang aan en benadruk hem.

Herhaal het woord een paar maal.

Laat de kleuters expliciet naar je mondbeeld kijken / in spiegel – naar elkaar kijken.

Laat de kleuters nazeggen.

Ondersteun met het woordbeeld, tijdens of na de oefening (whiteboard).

Scaffolding bij foneemdetectie

4. Geen begeleiding

Hoor ik de klank /f/ in fee?

Kleuters tikken al dan niet op de lippen.

Ja, ik hoor /f/ in fee, dus ik tik op mijn lippen

Model de strategie en geef het antwoord onmiddellijk.

Zeg het woord heel langzaam.

Houd de klank lang aan en benadruk hem.

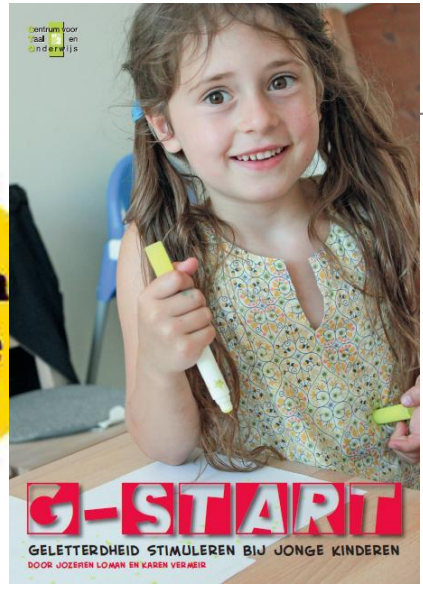
Herhaal het woord een paar maal.

Laat de kleuters expliciet naar je mondbeeld kijken / in spiegel – naar elkaar kijken.

Laat de kleuters nazeggen.

Ondersteun met het woordbeeld, tijdens of na de oefening (whiteboard).

BOUW!

Vorbereidende lees- en spellingvaardigheden

Fonologisch bewustzijn

Fonologisch bewustzijn en foneembewustzijn verwijzen naar het inzicht in de klankstructuur van de woorden. Het gaat om het onderscheiden, herkennen en manipuleren van lettergrepen en klanken in gesproken woorden (de Jong, 2014; Goldstein e.a., 2017).

Vorbereidend lezen

In functionele situaties ervaren dat lezen een communicatieve betekenis heeft, leidt tot de visuele herkenning van eenvoudige woorden en letters (Ehri, 2012).

Vorbereidend communicatief schrijven

Opmerken en ervaren dat schrijven een communicatieve betekenis heeft, leidt tot spontane schrijfpogingen bij kleuters in spel en in functionele situaties (Sénechal, Ouelette, Pagan & Lever, 2012).

Dag Loeloe!
Schatkist • 2de kleuterklas

VUBI

Dag Pompom!
Schatkist • 3de kleuterklas

Résumé

Zijn er vragen?

in 2e en 3e kleuterklas

Auditieve discriminatie
Herkenning klanken tussen andere klanken en in woorden
Klankcategorisatie: woorden met bepaalde klank
'categoriseren'
Auditieve synthese modellen

Idem 2e KK
Auditieve analyse
Auditieve deletie
Auditieve manipulatie

Gebruik best een methode (zelf woorden en klanken
kiezen: moeilijk!)

SPELEN met letters

- letters nadoen
- letters maken
- letters tekenen
- letters versieren
- ...

SPELEN MET LETTERS

Eerste kleuterklas	Tweede kleuterklas	Derde kleuterklas
SPELEN	SPELEN	SPELEN
	LEREN	LEREN

*Spelen met letters
is minstens
even belangrijk als
letters leren.*

SPELEN MET LETTERS: in alle kleuterklassen

Per kleuterklas:

TOPspel in jullie klas?

1. WELKE spelletjes?
2. BEGELEIDING
3. LETTERS in de OMGEVING

Letterkast

3D

Groot-mot.

Kant&klaar

2D

Klein-mot.

Super-k-m.

Ongevormd

SPELEN met letters

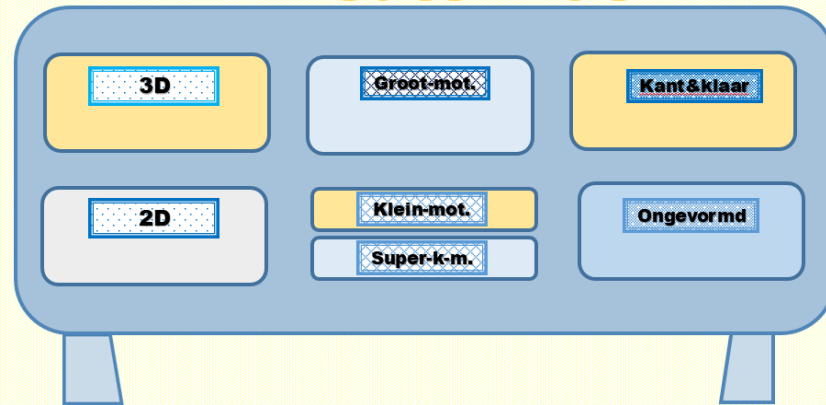

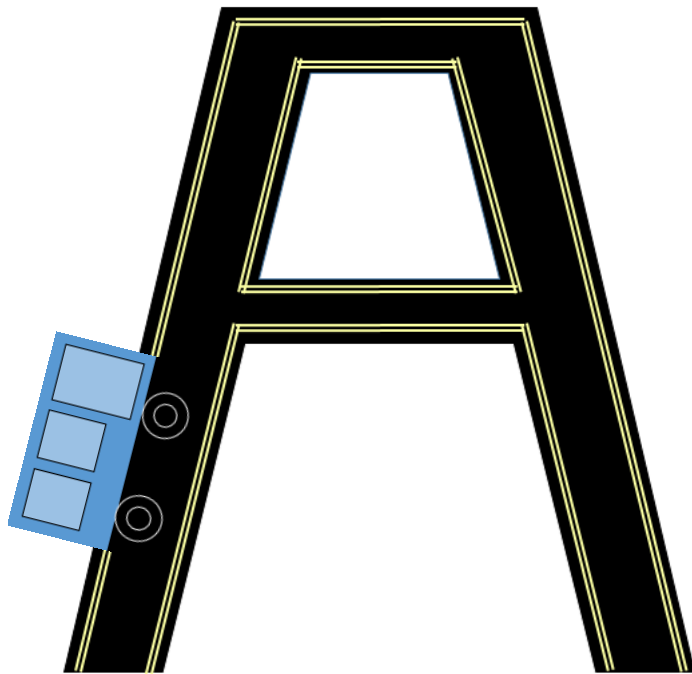
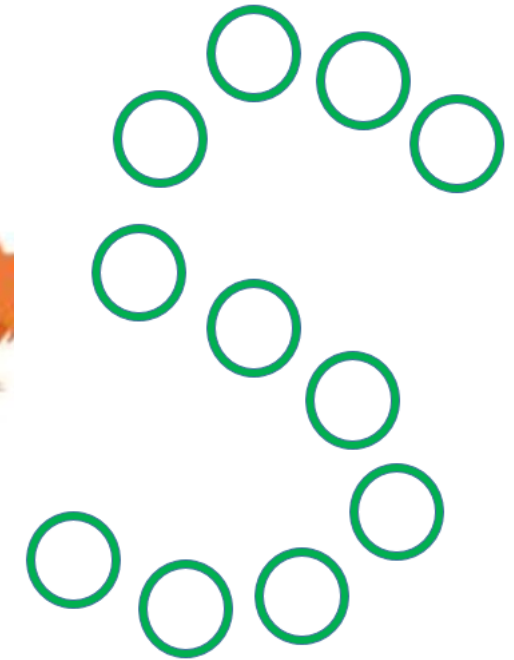
1 KK

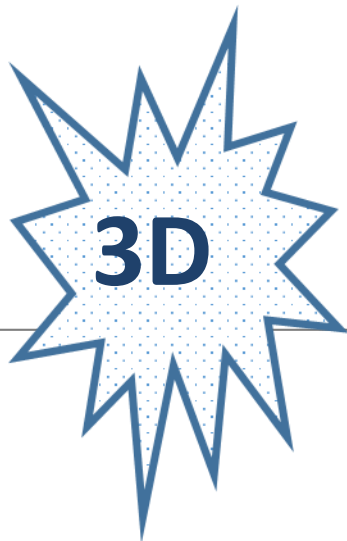
1^e kleuterklas

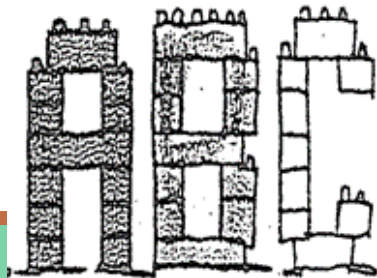

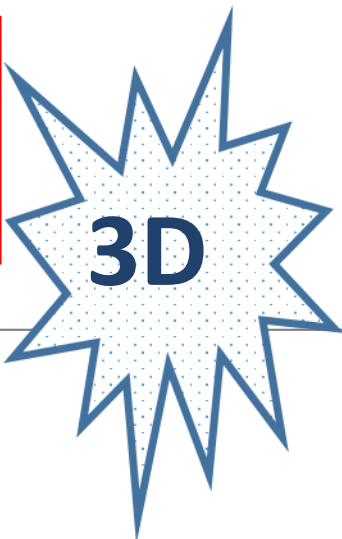
1^e kleuterklas

3D	Groot-mot.	Kant&klaar
2D	Klein-mot.	Ongevormd
	Super-k-m.	

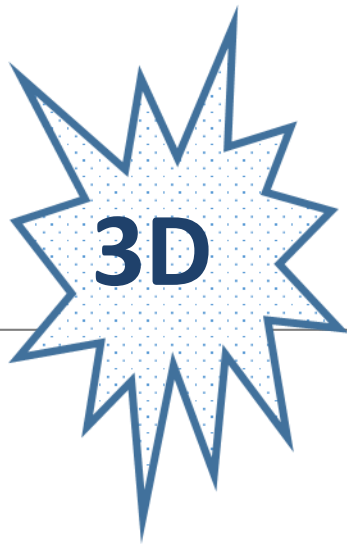
2^e-3^e kleuterklas

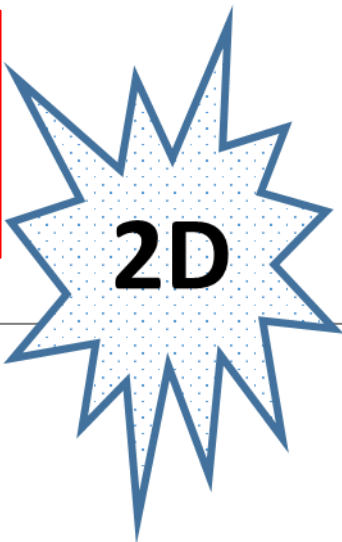
2^e-3^e kleuterklas

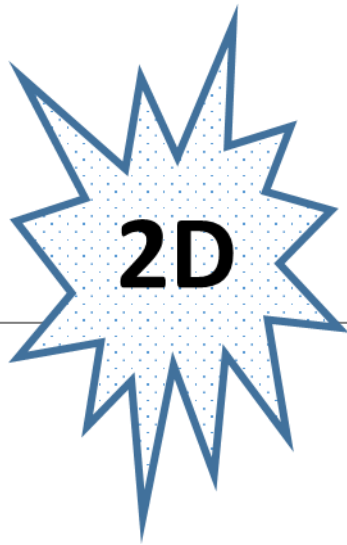
2^e-3^e kleuterklas

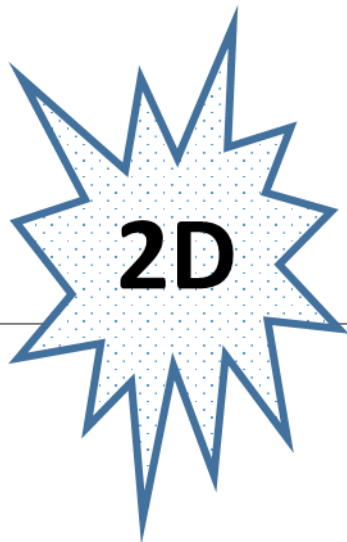
2^e-3^e kleuterklas

2^e-3^e kleuterklas

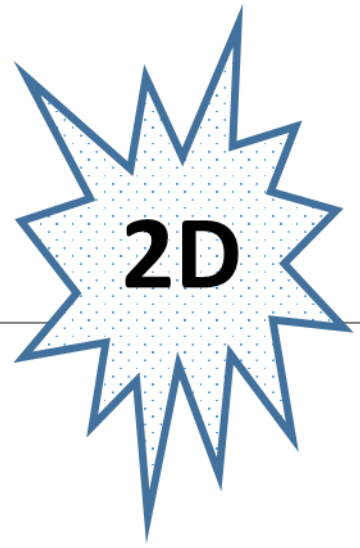
2^e-3^e kleuterklas

Home > Voorbereidend lezen > Letterkennis > Letterkennis

Letterkennis

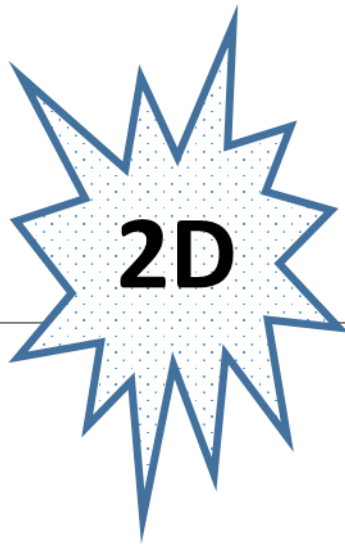
2^e-3^e kleuterklas

3D	Groot-mot.	Kant&klaar
2D	Klein-mot.	Ongevormd
	Super-k-m.	

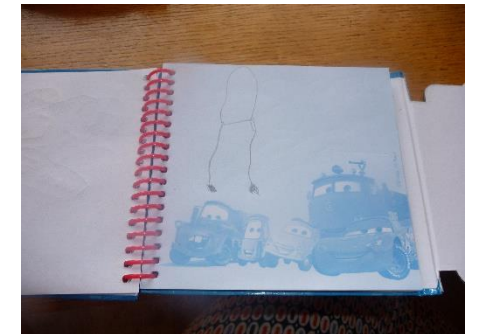
Stempelen

paard	
kip	
koe	
schaap	
varken	

Maak een memory

2^e-3^e kleuterklas

Eerste kleuterklas	Tweede kleuterklas	Derde kleuterklas
SPELEN	SPELEN	SPELEN
1. WELKE SPELLETJES Groot-motorisch /3D /kant-en-klaar (blokken, treinsporen)	1. WELKE SPELLETJES Groot-motorisch / 3D / kant-en klaar en ongevormd materiaalKlein-motorisch / 3D / (kant-en-klaar) en ongevormd materiaalGroot-motorisch / 2D / (kant-en-klaar en) ongevormd materiaalKlein-motorisch / 2D / kant-en-klaar en ongevormd materiaal	1. WELKE SPELLETJES Idem 2 ^e KK
2. BEGELEIDING Letters zijn speelgoed Je mag ze benoemen als letters, maar de jonge kleuter is nog niet toe aan meer.	2. BEGELEIDING Alle zintuigen inzetten: voelen, proeven, zien, horen, ruiken + Bewegen Benoem de letters (pas op: niet 'bee', maar 'b'; niet 'zit' maar 'z')	2. BEGELEIDING Idem 2 ^e KK
3. LETTERS in de OMGEVING Letters in de klas, schrijven, lezen, lees- en schrijfmateriaal: volop aanwezig Letters in de omgeving benoemen, modelen.	3. LETTERS in de OMGEVING IDEM 1 ^e kk + waarderen wanneer kls spontaan lees- en schrijfgedrag vertonen / in de omgeving spontaan letters <u>herkennen</u> (Da's mijn letter!)	3. LETTERS in de OMGEVING IDEM 2 ^e KK + waarderen wanneer kls spontaan lees- en schrijfgedrag vertonen / kls letters in de omgeving actief <u>benoemen</u> (Dat is de A van Achmed!)

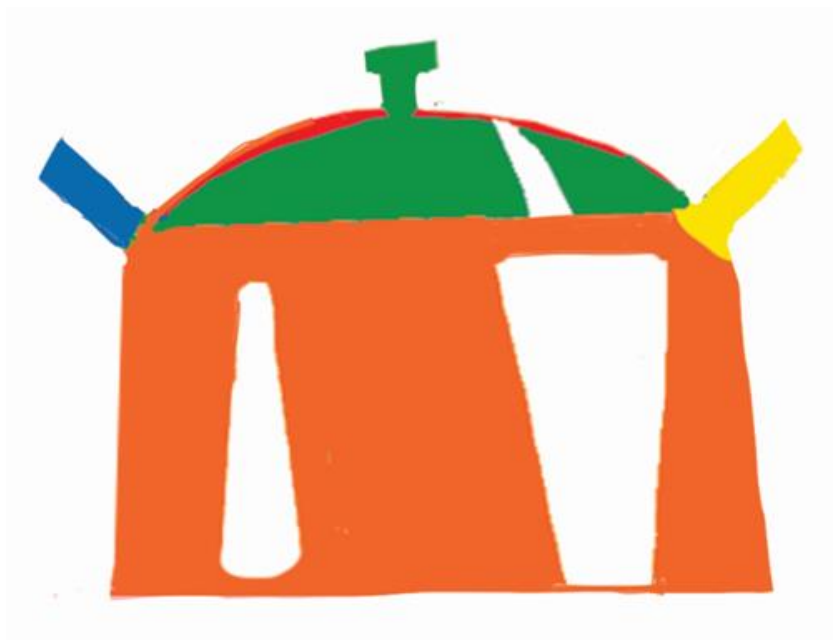
Résumé

Zijn er vragen?

Van peuterklas tot in het eerste leerjaar: laat de kleuters met al hun zintuigen spelen met letters.

Spelen met letters: alle kleuterklassen

< -- > leren van letters = actieve letterkennis = klankletterkoppeling: tweede en derde kleuterklas

Wat is klank-letterkoppeling?

“Ik hoor een p-klank en dat is een stokje met een bolletje vanboven.”

**Het beseft dat een klank
overeenkomt
met (een) letter(s)
en omgekeerd.**

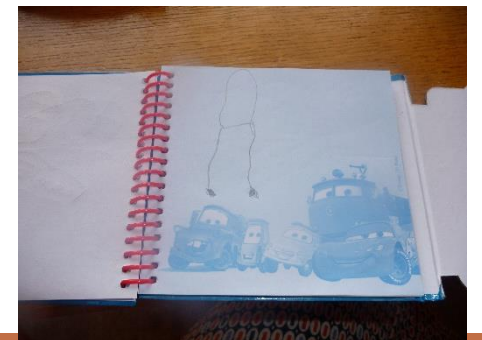
“Die omgekeerde wandelstok, dat is de ‘jjj’ van mijn naam.

Daarvoor nodig: LETTERS LEREN

Eerste kleuterklas	Tweede kleuterklas	Derde kleuterklas
SPELEN	SPELEN	SPELEN
	LEREN	LEREN

Hoe meer letters een kleuter voor de start van het eerste leerjaar kent, hoe lichter de leesstart wordt.
Fit voor lezen

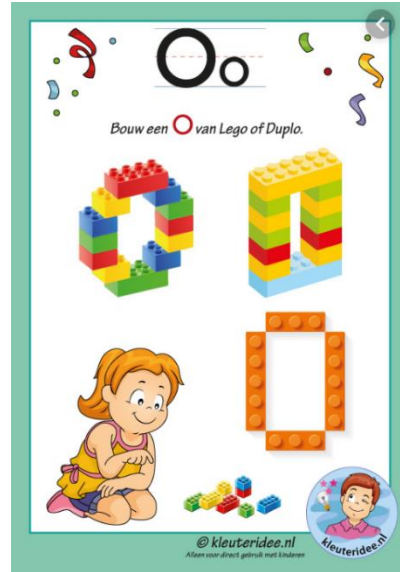
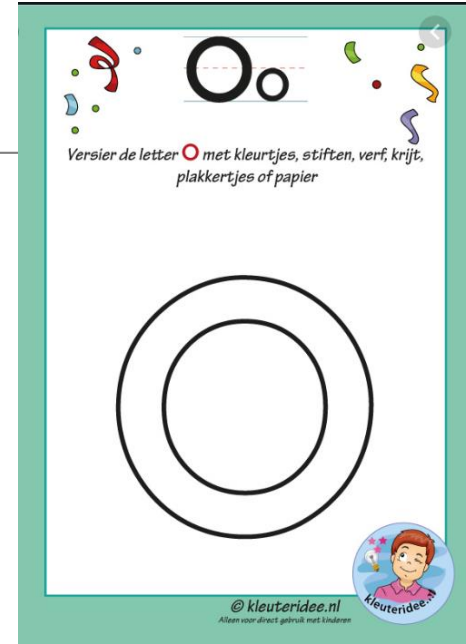
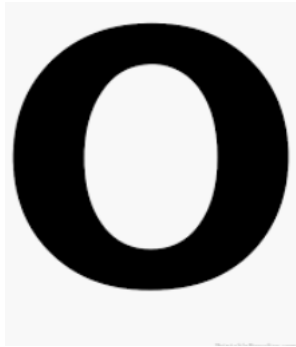

De 'O'

2

1

Eerste kleuterklas	Tweede kleuterklas	Derde kleuterklas
	LEREN	LEREN
	1. WELKE LETTERS? Betekenisvolle letters; beginletter centraal woord uit het thema; eigen naam; ... Wij: letters van K. Klank: relatief eenvoudige (glijdende mkl) Leesletter (zie FAQ) 2. DOEL Lkr benoemt letters Kleuters herkennen letters	1. WELKE LETTERS? Andere letters dan 2^e KK: ook tweeklanken! ! Eerste letters eerste leerjaar Letters 2^e KK herhalen 2. DOEL Kleuters benoemen letters actief Minimum 12, liefst 15 letters

OVERAL LETTERS

Eerste kleuterklas	Tweede kleuterklas	Derde kleuterklas
	LEREN	LEREN
	3. HOF? Vanuit de klank ('functionele letterkennis') Grote leesletter aanbrenge	3. HOE? Idem 2^e KK + zeker overgaan naar klein-motorische + Invented spelling = spontaan schrijven stimuleren
	Daarna aparte act. – telkens klank aanbrenge naast letter -Start groot-mot. -Gebruik het spelen met letters -Gebruik multisensoriële, zeker articulatie + Koppelen aan beweging Daarna: ook vaak in de marge van andere act., omgeving.	= klank-tekenkoppeling (of alfabetisch principe)

OVERAL LETTERS

Eerste kleuterklas	Tweede kleuterklas	Derde kleuterklas
	LEREN	LEREN
	4. OMGEVING Veel lettermateriaal in de klas, veel lees- en schrijfmateriaal Vaak de letter die is geleerd in de omgeving en klas benoemen.	4. OMGEVING Idem Vaak de kleuters de letter die is geleerd in de klas, de omgeving laten benoemen

FAQ: Welke soort letters?

Leesletter = drukletter = blokletter / HOOFDLETTER / *verbonden schrift* / *KURZHOOFDLETTERS* (tweede leerjaar)

SPELEN

- Leesletters en hoofdletters (zoals in de omgeving, teksten, boeken)
- Voorgevormd 2D-materiaal: stempels, kaartjes die je zelf maakt: leesletter (lettertype eerste leerjaar) plus hoofdletters
- Eigen naam leren schrijven: meestal hoofdletters

LEREN

- actief benoemen: 1 soort: leesletter lettertype eerste leerjaar

(nadien: andere soorten)

FAQ: moet je met een lettermuur werken?

2^e KK:

- een overzicht van de letters is aan te raden (bv. in schrijfhoek)
- een lettermuur kan (welke soort letters?)

3^e KK:

- een overzicht van de letters is een must
- een lettermuur is sterk aan te raden (welke soort letters?)
- **geef zoveel mogelijk de klinkers, tweeklanken, medeklinkers een ander kleur**

FAQ: beginnen met letters of klanken?

Klanken zijn bekend: introduceer een letter altijd door eerst aandacht aan de klank te schenken (articulatie, de uitgesproken klank voelen, ...)

Aan de andere kant: bij het werken rond klanken, is het functioneel om er snel de letter bij te nemen.

Consequent verschil maken tussen klanken en letters; klankgroepen en lettergrepen

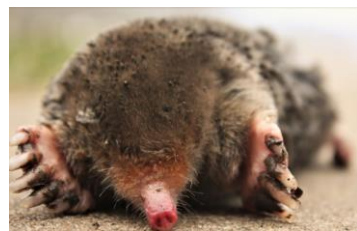

Naast leren van letters: ook spelletjes

Kl.-L-koppeling, bv. klank-letterlotto

m			
v			
s			

HOE EN WANNEER HIERAAN WERKEN?

In de tweede kleuterklas:

- altijd letters aan klanken koppelen

- actieve letterkennis oefenen (letters leren)

- modellen van KL-koppeling

- De extra spelletjes rond klank-letterkoppeling hoeven nog niet per se.

In de derde kleuterklas:

- Idem tweede kleuterklas

- Plus hier wel zeker actief spelletjes rond KL-koppeling spelen

WOORDKAARTJE

S

Tweede kleuterklas

m o l
M O L

v i s
V I S

Als je zelf
woordkaartjes maakt,
let dan hierop:

Derde kleuterklas

m o l
M O L

v i s
V I S

Duid (3^e KK) op je woordkaartjes de letters in een verschillend kleur aan: dit verscherpt het letter- en klankbesef en het feit dat woordjes een kop, buik en staart hebben:

k a t ; m o k; b a l

Klankzuivere woorden

Vb. Kat, mok, tol versus circus, hond, wrijf

Vermijd woorden die eindigen op d, b, doffe e, c, q, x, y of woorden die met wr beginnen

Krab (je hoort 'p'); pad (je hoort 't'), me (je hoort 'mu'), wrat (je hoort 'vr'), ...

Résumé

Spelen met letters: alle
kleuterklassen

< -- > leren van letters = actieve
letterkennis = klankletterkoppeling:
tweede en derde kleuterklas

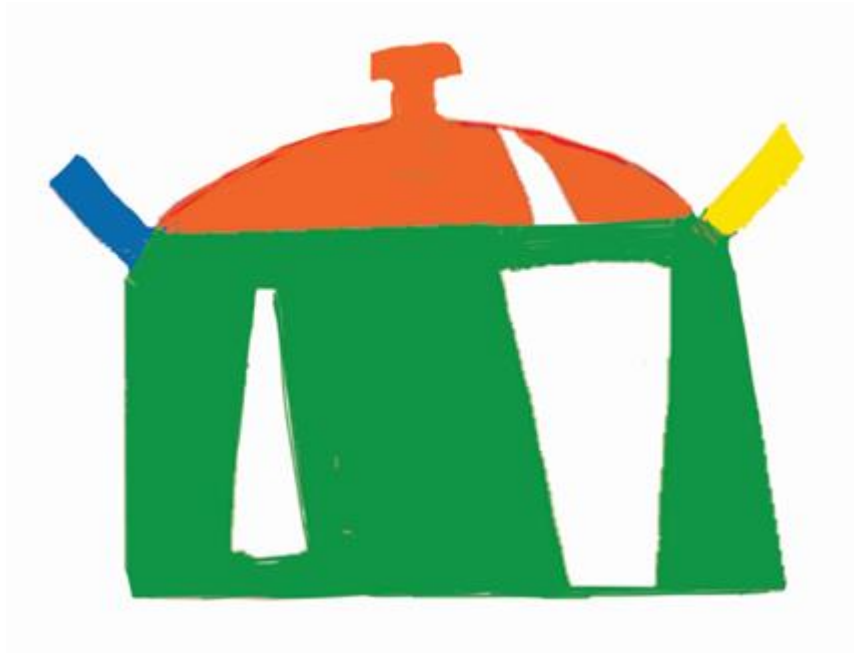
Hoe meer letters de kleuters actief
kennen, hoe vlotter ze leren lezen
in het eerste leerjaar

+/- 15 letters wordt aangeraden
(om het even welke)

Leesletters **ACTIEF** leren / spelen
met alle letters

Zijn er vragen?

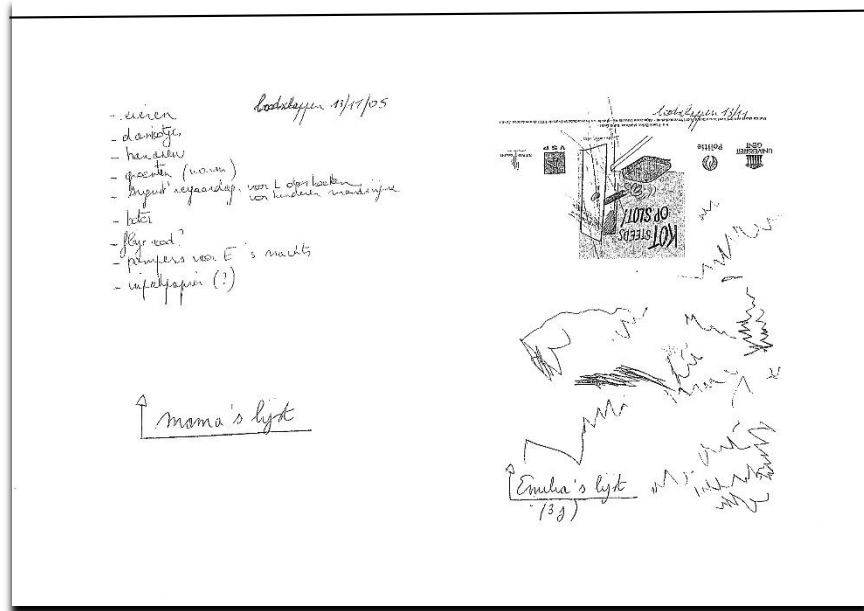
spontaan schrijven
of
functioneel schrijven
of
invented spelling
of
...

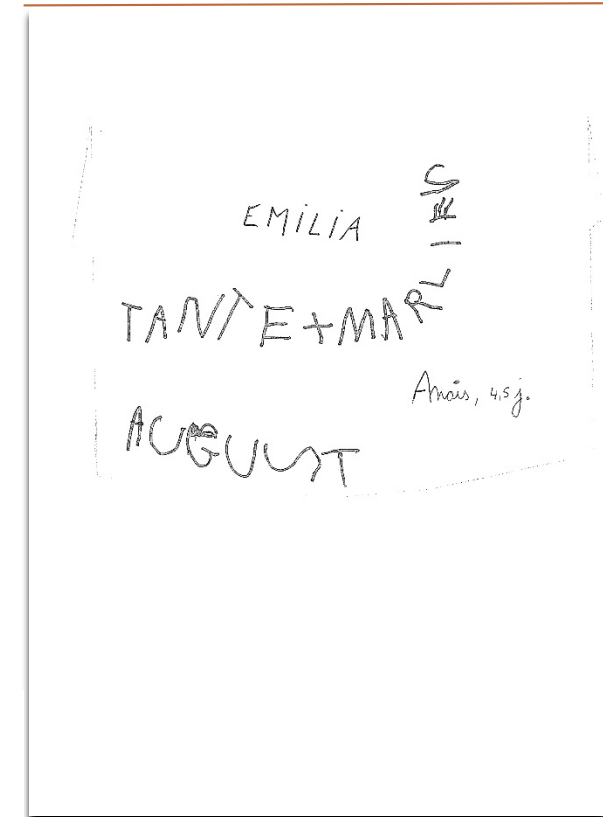
Wat is spontaan schrijven?

Het kind schrijft in zijn eigen spelling (of krabbels), 'zoals de grote mensen, zoals in het echt'.

- De aanwezigheden noteren zoals de juf
- Een boodschappenlijstje maken zoals mama
- Evengoed puur voor het plezier

Benjamin, 3,8 j.:
Schrijft voor het
plezier

Anais, 4,6 j.: schrijft voor het plezier
(namen van haar neefje, nichtje, tante)

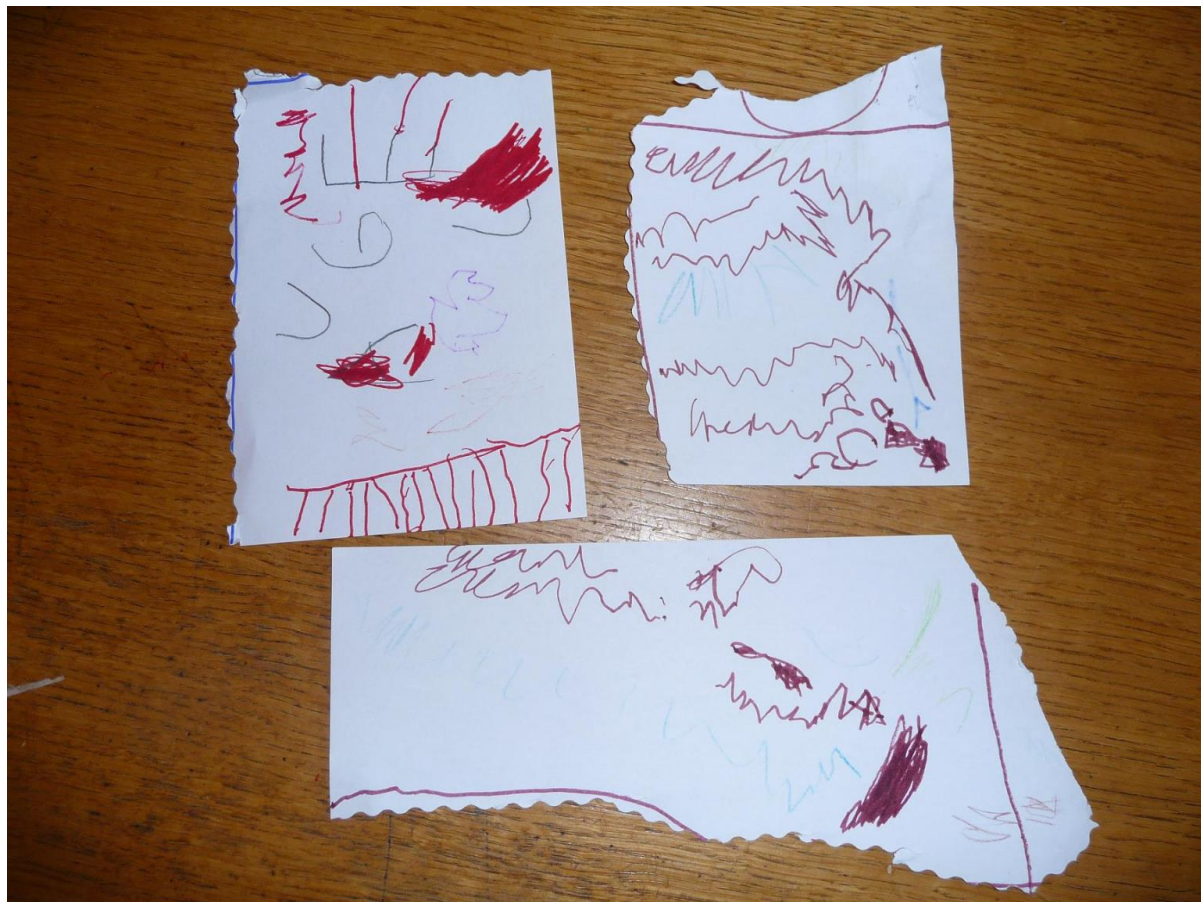
Spontaan schrijven: veel synoniemen

- = invented spelling (! Zelf uitgevonden spelling)
- = alsof schrijven
- = functioneel schrijven
- = voorbereidend communicatief schrijven

Een belangrijke voorspeller van goed technisch leren lezen!

Spontaan schrijven: hele evolutie

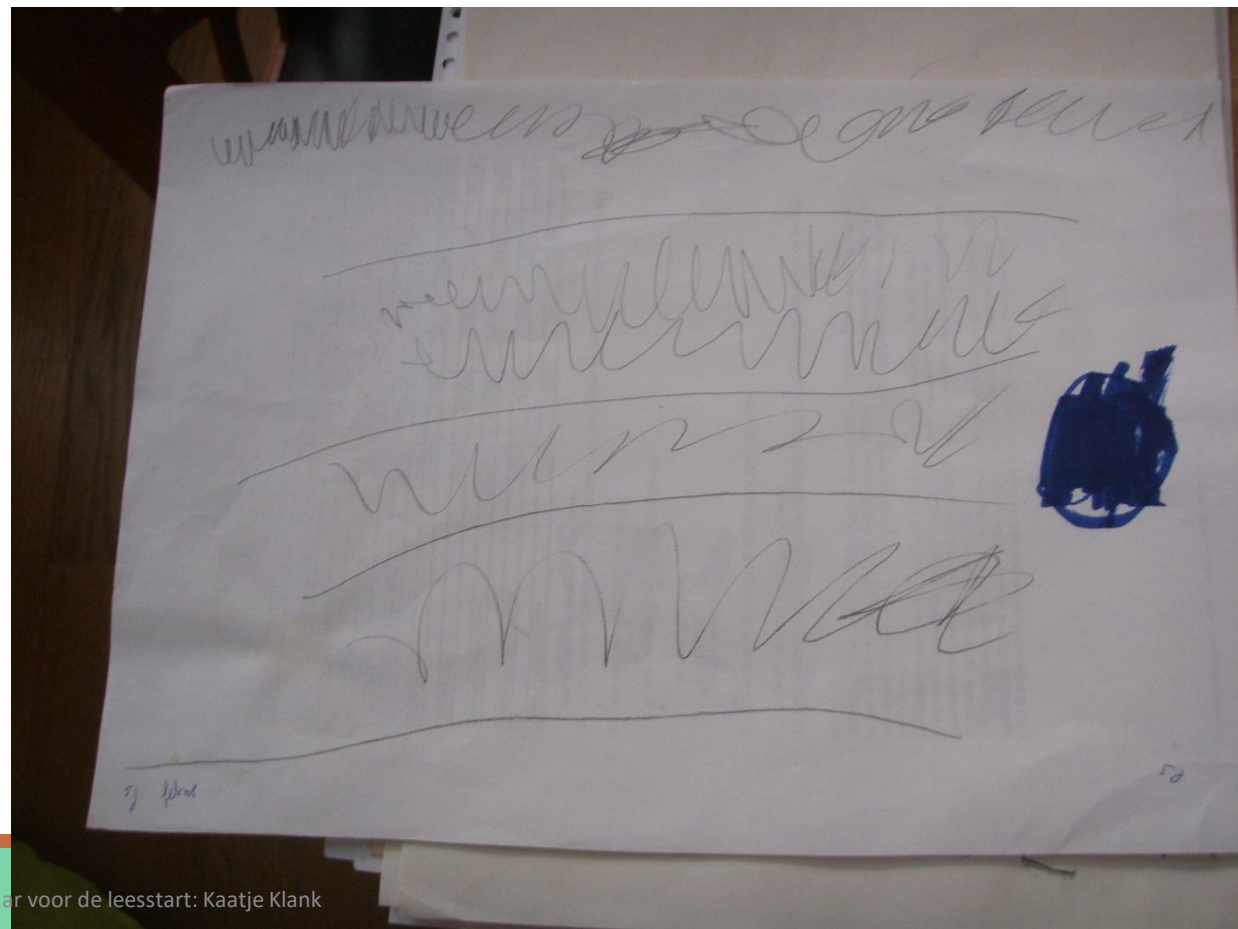
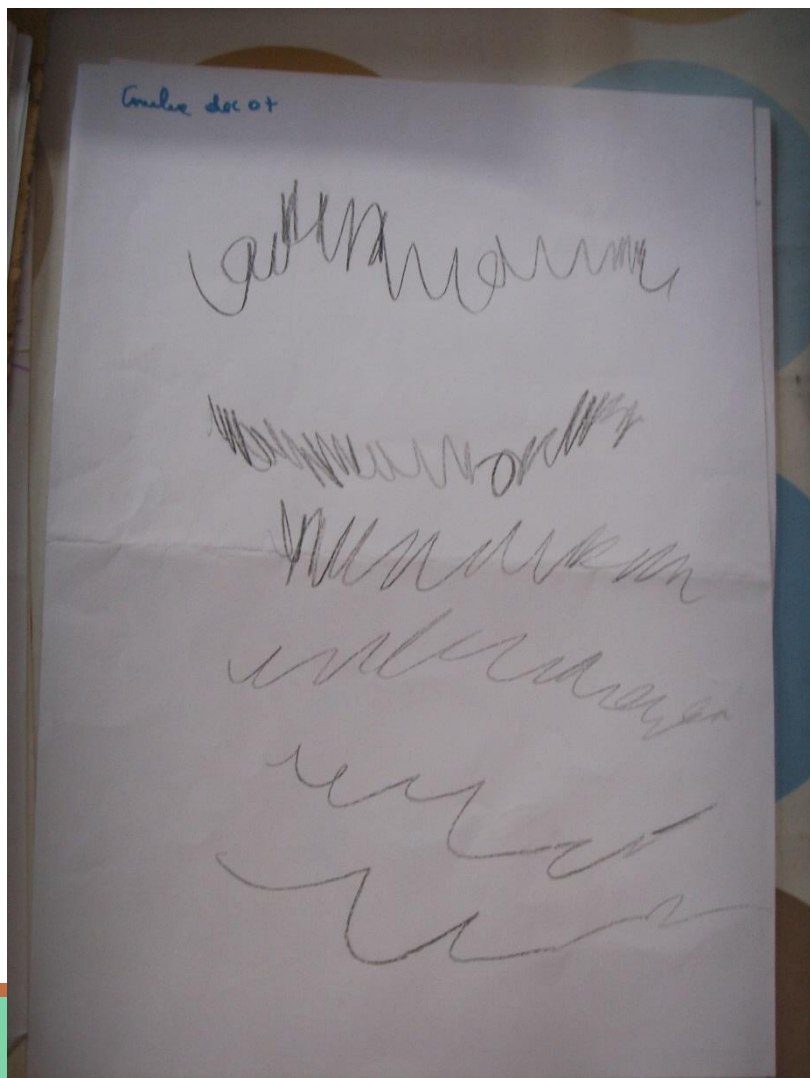
Verjaardagsuitnodigingen van een driejarige

Verjaardagsuitnodigingen van een vijfjarige

Van krabbels ...

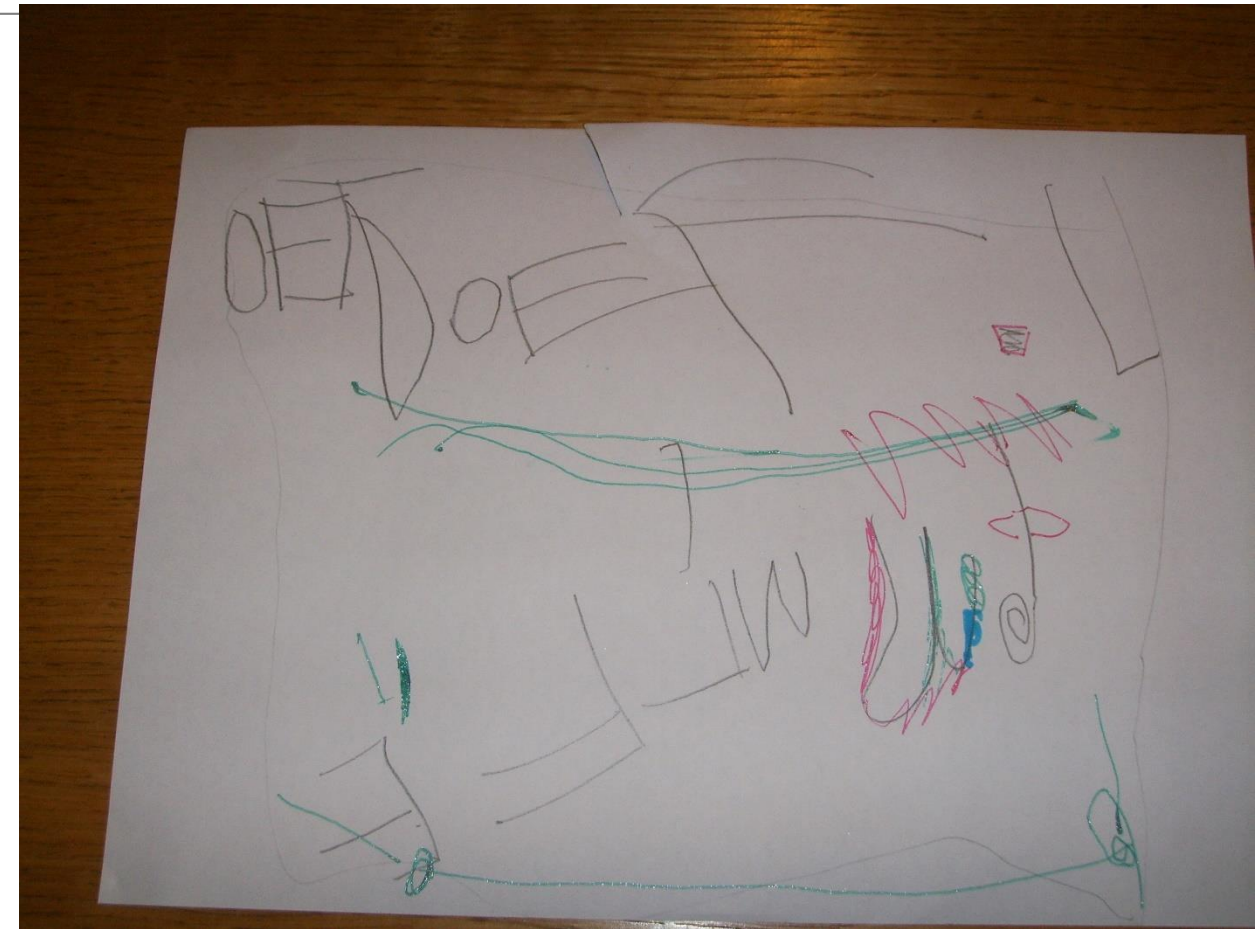

... over ketens van letters en letterachtigen ...

4,6 jaar

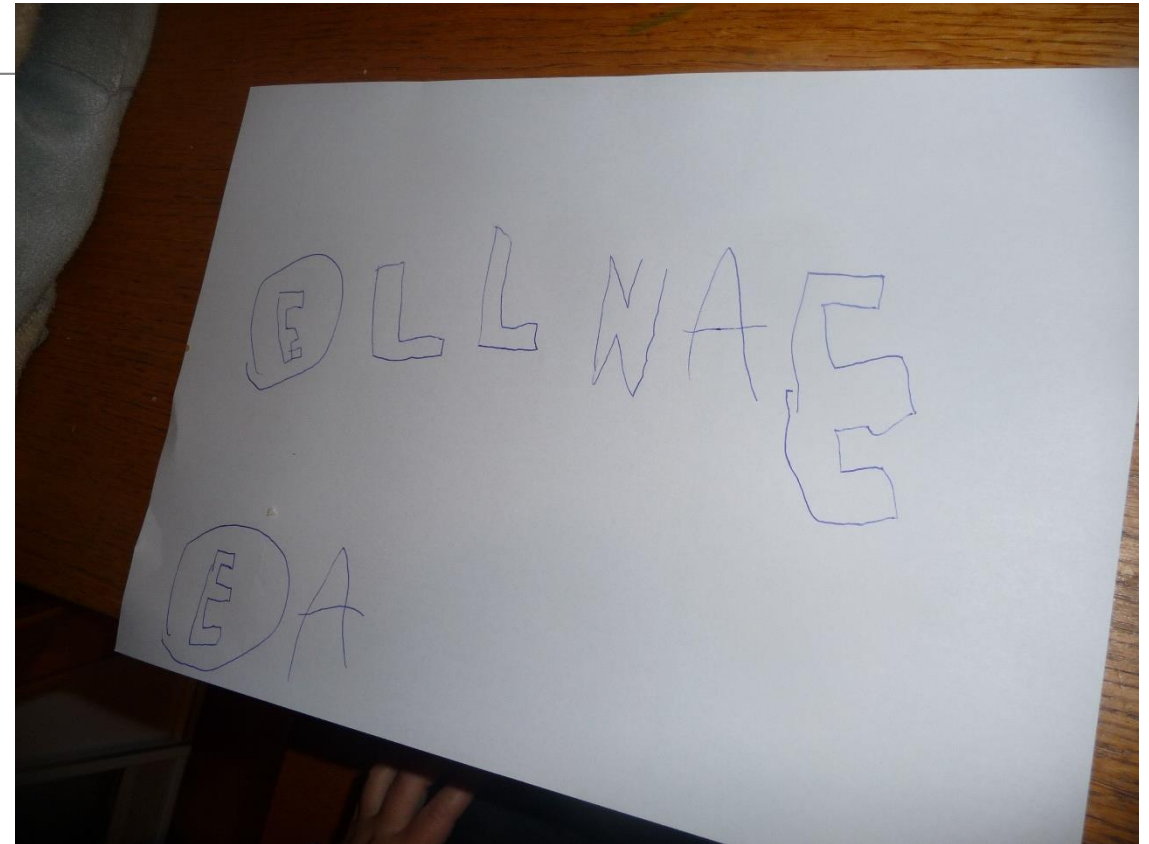
4,8 jaar

... naar echte letters

Emilia schrijft briefje naar oma
Gekende woorden kan ze ongeveer schrijven.
Maar het is ook fijn om gewoon letters te
schrijven die je al kent.

August, 5,11 j.: schrijft betekenisvolle letters: E
van zus Emilia, A van August, letters van film
'Wally', ... Soms staat een letter voor een woord
(A voor August), soms ook niet (de L bv.).

... naar woorden

Eerste letter = volledige woord: **A** voor August, **R** voor rups

Fonetisch spellen met alle letters die je al kent: **Agt** voor August, **rps** voor rups

‘Echte’ spelling: **August** voor August, **rups** voor rups

Belangrijke voorspellende vaardigheid van goed leren lezen

Kinderen die spontaan schrijven en die ook evolueren in dat schrijven tonen eigenlijk dat ze inzicht hebben in

- klanken
- letters
- klank-letterkoppeling
- Functies van geschreven taal, ...

☐ Spontaan schrijven versnelt bovendien en en

☐ Spontaan schrijven weerspiegelt ontwikkeling van de geschreven taal

SPONTAAN SCHRIJVEN

Eerste kleuterklas	Tweede kleuterklas	Derde kleuterklas
krabbels	krabbels	Krabbels
Ketens van letterachtigen	Ketens van letterachtigen	Ketens van letterachtigen
	Aparte letters (al dan niet voor 1 wd)	Aparte letters (al dan nt vr 1 wd)
	Fonetisch spellen	Fonetisch spellen
	'echt' spellen	'echt' spellen

FAQ: waarom spontaan schrijven stimuleren?

Omdat het een zeer belangrijke voorspeller is van leren lezen!

- Integratie van klankbewustzijn, letterkennis, en klank-tekenkoppeling
- Letters schrijven helpt het onderscheiden van unieke kenmerken van letters

Tweede helft derde kleuterklas: nog geen spontaan schrijven? Niets van letter-achtigen? Probleem!

FAQ: moet je spontane spelling verbeteren?

Verbeter nooit spontaan schrijven (tenzij een kind het echt vraagt).

Wat wel doen?

Overal schrijfgerei

Overal (vanaf 2e KK picto's, symbolen, woorden)

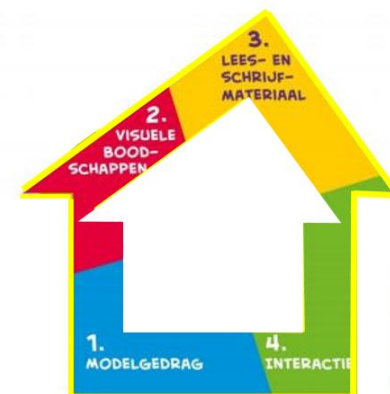
Modeleer zelf spontaan schrijven: vertel waarom en hoe je iets schrijft

Waardeer het spontaan schrijfsel

Vraag zelf of je iets bij een tekening moet schrijven (taaltekening)

Maak veel functionele schrijfoopdrachten (lijstjes, wenskaartjes, ...)

Kinderen elkaars schrijfsels laten vergelijken.

FAQ: moet je spontane spelling verbeteren?

Verbeter nooit spontaan schrijven (tenzij een kind het echt vraagt).

Wat wel doen?

Overal schrijfgerei

Overal (vanaf 2e KK picto's, symbolen, woorden)

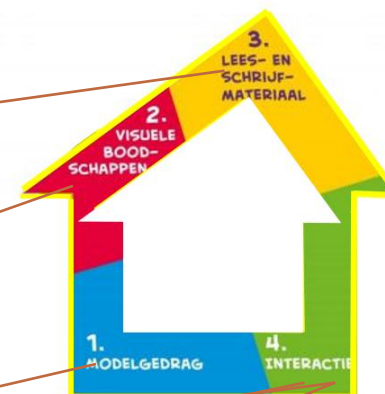
Modeleer zelf spontaan schrijven: vertel waarom en hoe je iets schrijft

Waardeer het spontaan schrijfsel

Vraag zelf of je iets bij een tekening moet schrijven (taaltekening)

Maak veel functionele schrijfoopdrachten (lijstjes, wenskaartjes, ...)

Kinderen elkaars schrijfsels laten vergelijken.

Résumé vragen?

Zijn er

Stimuleer spontaan
schrijven, verbeter niet.

Zet in op kamers 5.B en 5.C
(veel functioneel laten
schrijven) en toon veel
modelgedrag (tonen hoe jij
functioneel schrijft)

ALS ...

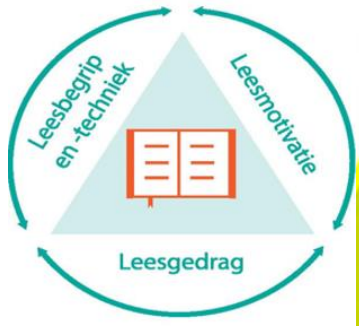

krachtige en motiverende lees- en schrijfomgeving

The illustration shows a chef with a yellow hat and a pink shirt, holding a green spoon. Four pots are on the stove, each with a label: 'klanken' (yellow), 'letters' (blue), 'klankletterkoppeling' (orange), and 'spontaan schrijven' (green). The stove has six knobs labeled 'EF', 'WS', 'ART', 'WK', 'TB', and 'MT', and a 'zorg' button. A large blue rectangle is at the bottom of the stove area. Four black checkmarks are above the pots.

EF: executieve functies WS: woordenschat ART: articulatie WK: wereldkennis
TB: taalbewustzijn MT: mondelinge taalvaardigheden

ALS ...

✓ **isolatielaag** (blauw – rood – geel – donkergroen)

✓ **huis met 4 kamers** (paars): = 4 soorten activiteiten OG

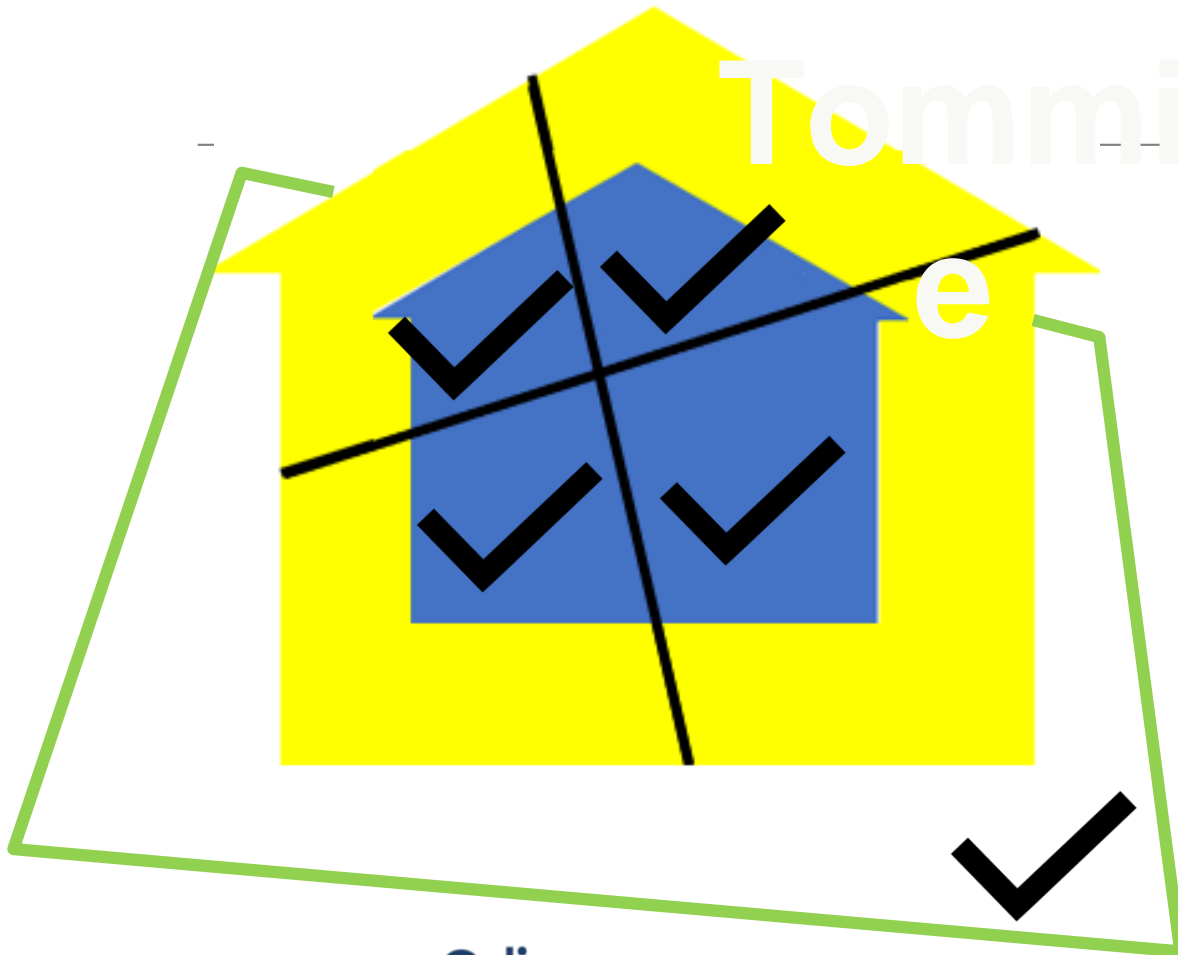
✓ **fundament**

EVENWICHT

ALS ...

Tommi

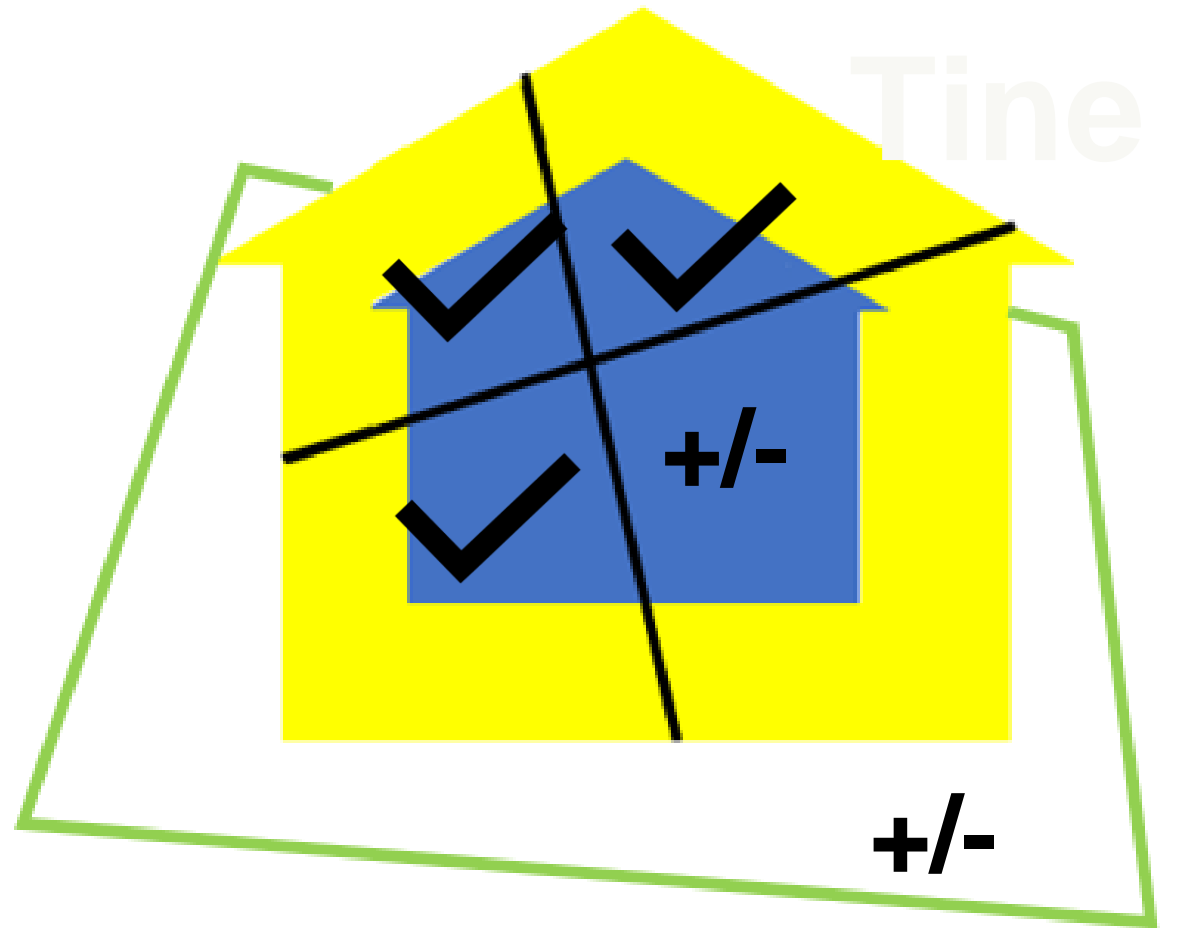
e

Tine

+/-

+/-

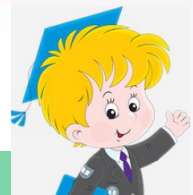
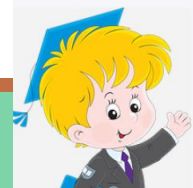
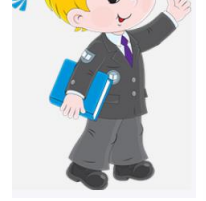
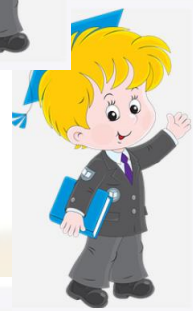
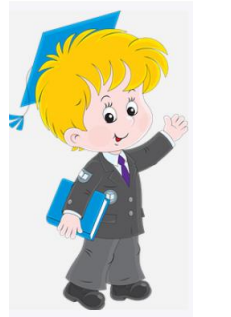
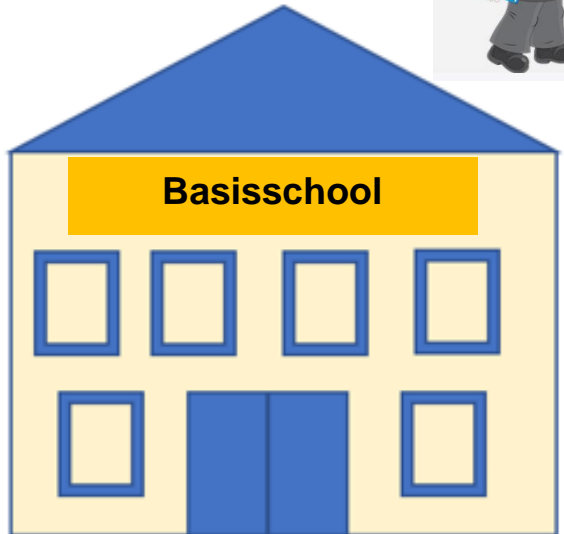
Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

KU LEUVEN CTO
CENTRUM VOOR TAAL & ONDERWIJS

VUB
VRIJE UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Dan ...

Dank je wel voor de aandacht!

Marlies.algoet@odisee.be